

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Факультет правничих наук
Кафедра кримінального та
кримінального процесуального права

Магістерська робота
Освітній ступінь – магістр

на тему: **«ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ»**

«Procedural procedure for initiating a pre-trial investigation»

Виконала:

студентка 2-го року навчання
спеціальності
081 Право
Косенчук Альона Олександрівна

Керівник магістерської роботи:

кандидат юридичних наук, доцент
Шкелебей Вікторія Анатоліївна

Рецензент _____

Магістерська робота захищена з
оцінкою _____

Секретар ЕК _____

«___» _____ 20___ р.

Декларація академічної доброчесності

Я, Косенчук Альона Олександрівна, студентка 2 року навчання магістерської програми за спеціальністю «081 Право» факультету правничих наук НаУКМА, підтверджую таке:

- написана мною кваліфікаційна/магістерська робота на тему «Процесуальний порядок початку досудового розслідування» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, передбачених пунктами 3.1.1-3.1.6 Положення про академічну доброчесність здобувачів НаУКМА від 07.03.2018 року, зі змістом якого ознайомена;
- надана мною електронна версія роботи є остаточною і готовою до перевірки;
- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності, у будь-який спосіб, у тому числі порівняння змісту роботи та формування звіту подібності за допомогою електронної системи Unichек;
- даю згоду на архівування моєї роботи в репозитаріях та базах даних університету для порівняння цієї та майбутніх робіт.

10 травня 2024 року

Косенчук А. О.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	
1.1. Початок досудового розслідування: поняття, ознаки, значення	7
1.2. Правове та організаційне забезпечення початку досудового розслідування.....	13
Висновки до розділу 1	20
РОЗДІЛ 2. КРИМІНАЛЬНА ПРОЦЕСУАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАГАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	
2.1. Підстави виникнення кримінальних процесуальних правовідносин.....	22
2.2. Форма процесуальної діяльності учасників кримінального провадження на етапі прийняття, реєстрації та перевірки інформації про кримінальне правопорушення	27
2.3. Прийняття відповідних процесуальних рішень після надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення.....	31
Висновки до розділу 2	34
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ У РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАГАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	
3.1. Процесуальні проблеми набуття особою статусу потерпілого	36
3.2. Випадки відмови у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань	43
3.3. Оскарження невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань	49
Висновки до розділу 3	58
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ.....	75

ВСТУП

Актуальність теми магістерської роботи полягає в тому, що процес початку досудового розслідування залишається недостатньо чітко визначеним у нормативно-правових актах, що породжує численні обговорення серед науковців та викликає практичні проблеми, які підтверджуються аналізом доктрини та законодавства.

Такий етап досудового розслідування як його початок має особливе значення, адже успішна та ефективна реалізація подальшого розслідування і судового розгляду будь-якого кримінального правопорушення безпосередньо вимагають первинно правильного процесуального оформлення. Також коректне проведення цього етапу дозволяє розкрити кримінальне правопорушення і забезпечити належну реалізацію завдання кримінального провадження. Тобто, за загальним правилом, без внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань неможливо здійснювати будь-яку процесуальну діяльність, яка спрямована на захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень.

Порядок початку досудового розслідування, передбачений чинним Кримінальним процесуальним кодексом України, є відмінним, порівнюючи з аналогічним порядком, встановленим Кримінальним кодексом України 1960 р. Мета цих змін полягає в усуненні конфлікту між державою та особами щодо їх звернень до правоохоронних органів із заявою чи повідомленням про вчинення кримінального правопорушення, попереджуючи неприйняття таких заяв або повідомлень, відмові в їх реєстрації тощо.

Зокрема, питання, пов'язані з початком досудового розслідування, не є новими для вітчизняної юриспруденції, зокрема: В. Г. Дрозд написав монографію «Правове регулювання досудового розслідування: проблеми теорії та практики».

Попри численні дослідження науковцями цієї теми, досі залишаються без відповіді певні важливі питання, зокрема, із визначенням підстав та моменту внесення відомостей про вчинення кримінального правопорушення до Єдиного

реєстру досудових розслідувань, попередньої кваліфікації вчиненого кримінального правопорушення, початок відрахування строку для оскарження бездіяльності уповноважених суб'єктів щодо невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до реєстру тощо. Наведене свідчить про актуальність дослідження цієї теми для написання магістерської роботи.

Теоретичною базою дослідження стали праці таких вчених як Ю. П. Алєнін, Т. М. Барабаш, В. В. Вапнярчук, В. І. Галаган, Л. М. Гуртієва, А. І. Кунтій, Л. М. Лобойко, М. Ю. Мерцалов, І. В. Сервецький, А. А. Симчук, А. В. Столітній, В. М. Тертишник, В. І. Фаринник, В. А. Шкелебей тощо.

Метою кваліфікаційної роботи є визначити особливості процедури початку досудового розслідування на підставі дослідження доктрини, нормативно-правових актів та судової практики.

Для досягнення поставленої мети сформульовано такі *завдання*:

- з'ясувати поняття початку досудового розслідування, його ознаки та значення;
- дослідити правове та організаційне забезпечення початку досудового розслідування;
- визначити підстави виникнення кримінальних процесуальних відносин;
- схарактеризувати форми процесуальної діяльності учасників кримінального провадження на етапі прийняття, реєстрації та перевірки інформації про кримінальне правопорушення;
- опрацювати процедуру прийняття відповідних процесуальних рішень після надходження заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення;
- дослідити процесуальний порядок набуття статусу потерпілого;
- проаналізувати випадки відмови у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань;
- схарактеризувати оскарження невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до реєстру.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що виникають і розвиваються на етапі початку досудового розслідування.

Предметом дослідження є особливості процедури початку досудового розслідування.

Під час дослідження використано загальнонаукові та спеціально наукові методи пізнання правових явищ:

➤ було застосовано аксіологічний метод, оскільки дослідження проводилося через призму дотримання прав і свобод людини, поваги до її гідності, що відповідає принципу верховенства права;

➤ використання системного методу слугувало пізнанню початку досудового розслідування, йдучи від загального до конкретного, від цілого до його частини;

➤ у всіх підрозділах широко застосовувався юридично-догматичний метод, оскільки магістерська робота містить дослідження положень нормативно-правових актів, формулювання дефініцій правових понять;

➤ порівняльно-правовий метод став у нагоді під час дослідження питання початку досудового розслідування у практиці інших держав, виділення спільних та відмінних рис у регулюванні цього питання у національному та закордонному законодавстві.

Апробацію результатів магістерської роботи було здійснено під час підготовки тез на тему «Особливості початку досудового розслідування військових правопорушень» для круглого столу НаУКМА «Військові кримінальні правопорушення та особливості їх розслідування», які було опубліковано у збірнику (Київ, 26 січня 2024 р.).

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1.1. Початок досудового розслідування: поняття, ознаки, значення

Першим та центральним етапом кримінального провадження є досудове розслідування. Саме на цій стадії уповноважені суб'єкти (слідчий, дізнавач, прокурор) здійснюють збирання й оцінку доказів та роблять висновок про надання певній особі особливого (специфічного) процесуального статусу – підозрюваного, або про закриття кримінального провадження. Відповідно до ч. 1 ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України від 13.04.2012 р. (далі – КПК України), до завдань кримінального провадження, окрім захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, належить забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування [1]. Отже, досудове розслідування є базою для подальшого судового розгляду кримінального правопорушення, якщо провадження не було закрите, та має виняткову роль для дотримання прав та свобод людини і відновлення справедливості.

Як вказує Т. М. Барабаш, досудове розслідування поділяється на три етапи:

1) початковий, який починається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) або, як виняток, – отримання уповноваженими органами інформації про вчинене кримінальне правопорушення (під час огляду місця події тощо – ч. 3 ст. 214 КПК України);

2) подальший етап триває з моменту повідомлення особі про підозру до групування такої сукупності доказів, що вказує на можливість прийняття одного з рішень стадії досудового розслідування;

3) завершальний етап – розпочинається з надання доступу до матеріалів досудового розслідування, відкриття матеріалів сторонами кримінального

провадження і закінчується складанням підсумкового рішення органом досудового розслідування [2, с. 116].

Ми підтримуємо, що доцільно погодитися з цією тезою науковця, адже його поділ не залишає поза увагою процесуальний рух кримінального провадження, який залежить від можливих наступних процесуальних рішень та дій.

Отже, першочерговим етапом досудового розслідування є його початок. Наразі законодавство не містить дефініції поняття «початок досудового розслідування», натомість ст. 214 КПК України встановлює загальні положення.

Виділяють дві моделі початку досудового розслідування:

➤ *змагальна* – рішення про початок досудового розслідування приймає суд за клопотанням сторони обвинувачення, за загальним правилом, перед прийняттям такого рішення проводять так зване поліцейське розслідування, ця модель характерна для держав англо-саксонської правової сім'ї;

➤ *розшукова* – рішення про початок офіційної діяльності приймає орган, який також має обов'язок здійснювати досудове розслідування [3]. Саме ця модель застосовується в Україні.

Слід зазначити, що попередня редакція КПК України встановлювала, що кримінальне провадження починалося зі стадії порушення кримінальної справи. Відповідно до ст. 4 Кримінально-процесуального кодексу України від 28.12.1960 р. (далі – КПК УРСР), суд, прокурор, слідчий і орган дізнання зобов'язані в межах своєї компетенції порушити кримінальну справу в кожному випадку виявлення ознак злочину, вжити всіх передбачених законом заходів до встановлення події злочину, осіб, винних у вчиненні злочину, і до їх покарання) [4]. За ст. 97 КПК УРСР, після отримання інформації про вчинений злочин, слідчий та орган дізнання були зобов'язані зареєструвати таку інформацію та, за необхідності, перевірити її протягом десяти днів, після цього прийняти одне з таких рішень: порушити кримінальну справу, відмовити в такому порушенні або надіслати заяву чи повідомлення за належністю. При цьому, обов'язковою умовою під час прийняття такого рішення була наявність приводів та підстав для її порушення, їх перелік було визначено ст. 94 КПК УРСР.

Слід зазначити, що КПК УРСР містив список слідчих дій, які можна було проводити на цій стадії досудового розслідування, а саме: огляд місця події (ст. 190), зняття інформації з каналів зв'язку і накладення арешту на кореспонденцію. Також А. В. Столітній зазначає, що, окрім чітких критеріїв для прийняття рішення про порушення кримінальної справи, законодавець передбачив ефективний механізм здійснення прокурором нагляду за законністю порушення кримінальної справи [5, с. 201]. Ми вважаємо, що доцільно погодитися з цією тезою, оскільки прокурор мав повноваження закрити провадження, якщо справу порушено без законних підстав, або скасувати постанову про порушення справи, якщо у цій справі ще не проводилися слідчі дії (ст. 100 КПК УРСР).

Проте європейські держави демонструють тенденцію до диференціації і спрощення досудових і судових процедур. Прикладом цього є Рекомендація № 6R (87) 18 Комітету Міністрів Ради Європи «Стосовно спрощення кримінального судочинства» [6]. Основним завданням спрощення процедури кримінального провадження є пришвидшення його досудового розслідування та судового розгляду. Також на національному рівні Концепція реформування кримінальної юстиції України 2008 р. звертає увагу на те, що потребує спрощення процедура початку досудового розслідування, яким має вважатися момент отримання уповноваженими законом органами інформації про кримінальний проступок або злочин [7]. У зв'язку з цим, під час розроблення та прийняття нового КПК України механізм початку досудового розслідування було трансформовано.

Як і будь-яка інша стадія досудового розслідування, його початок характеризується такими ознаками: безпосередні задачі, коло суб'єктів, підсумкове рішення та особлива процесуальна форма. Процесуальна діяльність слідчого, дізнавача, прокурора щодо розгляду вхідної інформації про вчинене кримінальне правопорушення являє собою зміст початку досудового розслідування. Саме на цій стадії приймаються та реєструються заяви, повідомлення про кримінальні правопорушення, отримані дані проходять

перевірку, а після цього приймається підсумкове рішення щодо необхідності внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР та проведення подальшого досудового розслідування. Суб'єктами, уповноваженими приймати кінцеве рішення, є слідчий, дізнавач, прокурор. Також п. 6 ч. 2 ст. 39 КПК України передбачає, що керівник органу досудового розслідування має повноваження здійснювати досудове розслідування, користуючись повноваженнями слідчого. Важливо, що перелік осіб, уповноважених вносити дані до ЄРДР, є вичерпним. При цьому, під час прийняття такого рішення вони не мають обов'язку виносити постанову, на відміну від інших процесуальних рішень.

Отже, мета початку досудового розслідування полягає в забезпеченні швидкого та ефективного реагування уповноважених державних органів на отриману інформацію про кримінальне правопорушення, тобто невідкладну реєстрацію до ЄРДР заяви, повідомлення, прийняття рішення щодо початку кримінального провадження, відмежування наступних етапів досудового розслідування від розгляду фактів, яких в реальності не було або які не є злочинними [3]. Відповідно до ч. 1 ст. 214 КПК України, слідчий, дізнавач, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до ЄРДР, розпочати розслідування.

Слід зазначити, що такий підхід щодо початку досудового розслідування спостерігається і в інших державах. Наприклад, відповідно до ч. 1 ст. 179 Кримінально-процесуального кодексу Республіки Казахстан від 04.07.2014 р., початком досудового розслідування є реєстрація заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення в Єдиному реєстрі досудових розслідувань або перша невідкладна слідча дія¹ [8]. Частини 1, 2 ст. 101 Кримінально-процесуального кодексу Грузії від 03.11.2009 р. вказують, що основою для

¹ Тут і далі переклад мій – Косенчук А. О.

початку слідства є інформація про злочин, яка надійшла до слідчого чи прокурора, виявлена під час кримінального процесу або опублікована в мас-медіа [9]. Окрім цього, кримінальне процесуальне законодавство Польщі вказує, що за наявності достатніх підстав вважати, що було вчинене кримінальне правопорушення, яке було виявлене уповноваженим органом чи про вчинення якого було отримане повідомлення, виноситься постанова про початок розслідування, в якій вказується діяння, що є предметом кримінального провадження, а також його правова кваліфікація [10, с. 247].

Отже, положення КПК України щодо початку досудового розслідування є схожими до ідентичних положень кримінального процесуального законодавства держав пострадянського простору. Водночас частина європейської системи кримінальної юстиції фактично повністю відмовилися від досудового слідства у його «класичному» розумінні: досудове провадження в основному проводиться у формі поліцейсько-прокурорського дізнання, головна ж роль у встановленні обставин вчинення кримінального діяння відводиться судовому слідству [11, с. 58].

За загальним правилом, до моменту внесення відомостей до ЄРДР або без такого внесення не допускається здійснення досудового розслідування. Ч. 3 ст. 214 КПК України передбачає виняток лише для невідкладних випадків і надає можливість провести лише огляд місця події. Про це вказує й Верховний Суд у постанові від 06.09.2022 р. у справі № 506/392/16-к [12]. При цьому, для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку до внесення відомостей до ЄРДР може бути: 1) відібрано пояснення; 2) проведено медичне освідчування; 3) отримано висновок спеціаліста і знято показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; 4) вилучено знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей (ч. 3 ст. 214 КПК України). Тобто особливістю початку досудового розслідування є те, що конкретно визначені законом слідчі

(розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії проводяться лише у виняткових випадках.

Слід зазначити, що проект Закону України про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України з метою оптимізації залучення спеціалістів під час досудового розслідування пропонує внести зміни до ч. 3 ст. 214 КПК України та викласти його в такій редакції: «У невідкладних випадках до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань може бути проведений огляд місця події, отримання довідки, висновку експерта» [13]. Проте, вважаємо, що недоцільно вносити вказані зміни до ч. 3 ст. 214 КПК України, тому її краще залишити в чинній редакції. Натомість є підстави вважати, що наділення спеціаліста вказаними вище повноваженнями є позитивним явищем, проте лише на період дії воєнного стану. Тому в цьому випадку має бути запропоновано зміни до ч. 1 ст. 615 КПК України, що встановлює особливості здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану. Таке тимчасове нововведення дійсно дозволить органам досудового розслідування діяти більш ефективно та оперативно, що є особливо важливим, враховуючи нестабільну ситуацію в державі та відсутність належної кількості експертів.

Початок досудового розслідування є тим етапом, який відбувається у будь-якому кримінальному провадженні. Навіть якщо не буде прийнято рішення про необхідність провести подальше розслідування, то навіть у цьому випадку має місце процесуальна діяльність слідчого, дізнавача чи прокурора щодо прийняття повідомлення чи заяви про кримінальне правопорушення, їх перевірки та прийняття відповідного рішення.

Також початок досудового розслідування є підставою для переходу до наступних етапів, а прийняте рішення про потребу проведення подальшого досудового розслідування – для здійснення процесуальних дій та застосування заходів процесуального примусу. Є підстави вважати, що така риса є прикладом реалізації у практичній діяльності принципу економії кримінальної репресії.

Характерною рисою початку досудового розслідування є і його невелика тривалість у часі: цей етап починається з моменту виникнення підстав (заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або його самостійне виявлення уповноваженим суб'єктом) та завершується внесенням відомостей до ЄРДР. Однак попри це, таке внесення відомостей до реєстру має важливе процесуальне значення, адже воно слугує своєрідною «точкою відліку» для строків досудового розслідування та забезпечення прав зацікавлених осіб. Окрім цього, з початку досудового розслідування особа, проти якої відкрито кримінальне провадження, може набувати статус підозрюваного та використовувати своє право на захист.

Отже, зважаючи на наведене вище, початок досудового розслідування має самостійний характер. Ця стадія досудового розслідування має на меті визначити в певному діянні риси кримінального правопорушення та являє собою особливу процесуальну діяльність визначених законом уповноважених суб'єктів щодо приймання, реєстрації і перевірки інформації про таке правопорушення і завершується рішенням про необхідність внесення відомостей до ЄРДР.

1.2. Правове та організаційне забезпечення початку досудового розслідування

Основним нормативно-правовим актом, який впорядковує початок досудового розслідування, є КПК України, проте цьому питанню присвячено лише одну статтю. Тому є підстави вважати, що залишається неврегульованою значна кількість аспектів початку досудового розслідування.

Зокрема, ч. 3 ст. 214 КПК України вказує, що у невідкладних випадках до внесення відомостей до ЄРДР може бути проведений огляд місця події. Однак є й інші види огляду, наприклад, огляд речей, документів та комп'ютерних даних. Тому виникає питання, чи можна проводити інші види обшуку, проте законодавець не дав відповідь на це питання.

Також не передбачено порядок дій у ситуації, коли такий огляд місця події не був проведений взагалі або був проведений недбало, а, наприклад, потерпілий

виявив знаряддя вчинення кримінального правопорушення та привіз його до поліції. Керуючись ст. 104, 223 КПК України, у такому випадку доцільно скласти протокол огляду місця події, проте фактично знаряддя вже перебуває у кабінеті слідчого. У зв'язку з цим, у практичній діяльності просто складають протокол огляду.

За загальним правилом, уповноважені суб'єкти мають 24 години для внесення відомостей про кримінальне порушення до ЄРДР після надходження заяви, повідомлення про нього чи самостійного виявлення таким суб'єктом із будь-якого джерела. Проте з цього правила існують винятки. Наприклад, ч. 3 ст. 214 КПК України вказує, що у разі виявлення ознак кримінального правопорушення на морському чи річковому судні, що перебуває за межами України, досудове розслідування розпочинається негайно, відомості про нього вносяться до ЄРДР за першої можливості. Тобто строк внесення до ЄРДР може становити не 24 години, а, наприклад, 72 або 96 годин, але це передбачено КПК України.

Водночас розслідування кримінальних правопорушень за межами території України може відбуватися не лише на морському чи річковому судні, а й на повітряному судні, на території дипломатичних представництв, консульських установ України, проте цей аспект не враховано у положеннях ст. 214 КПК України. Вона не вказує, коли саме відомості про вчинення відповідного правопорушення повинні бути внесені до ЄРДР, у разі здійснення кримінального провадження, окрім території морського чи річкового судна. Отже, тут має місце лакуна.

Окрім цього, з положень Глави 41 КПК України залишається невизначеним, який суб'єкт має повноваження вносити відомості про вчинення кримінального правопорушення до ЄРДР. Відповідно до ст. 520 КПК України, керівник дипломатичного підприємства чи консульської установи України зобов'язані негайно провести необхідні процесуальні дії після того, як із заяви, повідомлення, самостійного виявлення або з іншого джерела їм стали відомі обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення

на території відповідної установи. Також ні норми Закону України «Про дипломатичну службу» від 07.06.2018 р., ні ст. 12, 17, 28 Консульського статуту України від 02.04.1994 р. не надають керівнику дипломатичного представництва чи консульської установи України повноваження вносити відомості до ЄРДР [14; 15]. Зважаючи на це, варто погодитися з тезою В. І. Галагана, О. М. Качалової про те, що ці суб'єкти можуть проводити процесуальні дії як з власної ініціативи, так і за дорученням слідчих або судових органів України, проте водночас – не є уповноваженими вносити дані до ЄРДР і, відповідно, починати досудове розслідування [16, с. 7].

Як зазначалося вище, для ефективної реалізації етапу початку досудового розслідування функціонує ЄРДР. Вказаний реєстр є важливим, адже витяг з ЄРДР є першим документом з матеріалів кримінального провадження, який підтверджує те, що уповноважені суб'єкти проводять певні процесуальні дії законно. Як зазначено у ч. 5 ст. 214 КПК України, що до ЄРДР вносяться такі відомості:

- 1) дата надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;
- 2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника;
- 3) інше джерело, з якого виявлені обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;
- 4) короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела;
- 5) попередня правова кваліфікація кримінального правопорушення з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;
- 6) прізвище, ім'я, по батькові та посада службової особи, яка внесла відомості до реєстру, а також слідчого, прокурора, який вніс відомості до реєстру та/або розпочав досудове розслідування;

7) інші обставини, передбачені положенням про ЄРДР.

Водночас п. 1 р. 2 Положення про ЄРДР доповнює цей перелік можливістю внесення в ЄРДР інформації: про дату та час затримання (звільнення) особи; про обрання, зміну та скасування запобіжного заходу; про час та дату повідомлення про підозру, відомості про особу, правову кваліфікацію злочину, статтю (її частину) КК України; закінчення ДР та інші відомості [17]. Отже, ЄРДР містить дані про всі найбільш важливі процесуальні дії та рішення, які мали місце упродовж усього досудового розслідування. Проте передбачити вичерпний перелік таких даних на нормативному рівні неможливо, оскільки досудове розслідування кожного кримінального правопорушення має свої особливості.

Однак деякі науковці зауважують, що такий момент початку досудового розслідування визначено некоректно. Наприклад, Л. М. Гуртієва вказує, що початком стадії досудового розслідування доцільно вбачати подання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення або самостійне виявлення слідчим, прокурором із будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, адже наразі за межами кримінального провадження залишається діяльність, яка полягає, зокрема, у прийнятті заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення (ч. 1 ст. 214 КПК України), можливому проведенні до внесення даних до ЄРДР огляду місця події (ч. 3 ст. 214 КПК України), а також діяльність з оскарження відмови у внесенні даних до ЄРДР до слідчого судді (п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України) тощо [18, с. 248].

Вважаємо, що така теза є суперечливою, оскільки на підставі аналізу ст. 214 КПК України є підстави вважати, що у випадку встановлення відомостей, які свідчать про вчинення кримінального правопорушення, уповноважені суб'єкти невідкладно вносять їх до ЄРДР. Проте значна кількість повідомлень та заяв, які надходять до органів досудового розслідування, взагалі не вказують на ознаки кримінального правопорушення. У зв'язку з цим, їх розглядають як адміністративні правопорушення або в порядку, передбаченому Законом України «Про звернення громадян». Якщо ж особа вважає, що уповноважені суб'єкти не виконують свого обов'язку щодо внесення відомостей до ЄРДР, то

вона може оскаржити таку бездіяльність, що передбачено п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України. Така скарга може бути подана до слідчого судді місцевого суду.

Також В. І. Галаган зауважує, що з моменту отримання органами внутрішніх справ інформації про вчинений злочин (тепер – кримінальне правопорушення) відбувається початок кримінально-процесуальної діяльності й виникнення кримінальних процесуальних правовідносин [19, с. 94]. Тобто доцільно розрізняти момент початку досудового розслідування та початку кримінально-процесуальної діяльності.

Також серед науковців немає визначеності щодо доцільності виділення «дослідчої перевірки» як окремої стадії досудового розслідування.

Зокрема, Ю. П. Аленін зазначає, що незважаючи на певні прогалини у правозастосуванні, які пов'язані більшою мірою не з процесуальною формою, а з позапроцесуальними чинниками, вказана стадія все ж таки надавала можливість досить ефективно фільтрувати повідомлення і заяви про злочини та відділяти некримінальні події [20, с. 201]. Такої ж точки зору дотримується й Л. М. Лобойко: існування стадії порушення кримінальної справи в українському кримінальному процесі сприяло констатації правоохоронними органами у відповідній постанові того факту, що злочин дійсно мав місце, оскільки це дозволяло розпочинати юридичну процедуру, тобто кримінальний процес після відповідної перевірки, адже відразу не завжди можливо встановити, про який різновид правопорушення (адміністративне, цивільне, господарське, кримінальне) йдеться та в межах якого юридичного процесу має здійснюватися провадження за заявою чи повідомленням [21, с. 33].

Натомість протилежну позицію займає В. І. Фаранник, який вказує, що за відсутності дослідчої перевірки громадяни матимуть змогу реалізувати право на захист своїх інтересів одразу після надходження заяви чи повідомлення про злочин, що виключить «конфлікти» між працівниками правоохоронних органів та громадянами, оскільки кожна заява, кожне повідомлення громадянина будуть розглянуті та, відповідно, будуть прийняті рішення щодо них [22, с. 179]. Цю точку зору підтримує й В. Г. Дрозд [23, с. 269].

Стверджуємо, що не слід виокремлювати дослідчу перевірку як окрему стадію досудового розслідування, адже перед внесенням відомостей до ЄРДР відомості, які містяться у заяві або повідомленні, підлягають аналізу з боку уповноваженого суб'єкта. Це унеможливило відкриття та здійснення досудового розслідування за абсолютно всіма зверненнями, які надходять до правоохоронних органів. Тобто своєрідний «фільтр», роль якого виконувала дослідча перевірка, зберігається й наразі.

Також ще однією проблемою початку досудового розслідування, на яку варто звернути увагу, є кадрове забезпечення. Відповідно до статистики про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування, було обліковано: за 2020 рік 360 622 кримінальних правопорушень, за 2021 рік – 321 443 кримінальних правопорушень, за 2022 рік – 362 636, за 2023 рік – 475 595, тобто тих, відомості про які вже внесені до ЄРДР [24]. Більш детальну інформацію про статистичні дані наведено в Додатку А. Як вказують дані зі статистики за останні чотири роки кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень зросла приблизно на 115 000 кримінальних правопорушень. Однак варто враховувати, що кількість заяв, повідомлень про вчинення кримінальних правопорушень, які надходили до уповноважених суб'єктів була значно більшою.

Тобто лише на стадії початку досудового розслідування слідчий, дізнавач, прокурор мають проаналізувати заяви чи повідомлення, які були подані, щодо наявності відомостей про кримінальне правопорушення. Проте потрібно враховувати, що ці суб'єкти також повинні здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень, відомості про які були внесені до ЄРДР раніше, в строки, встановлені КПК України.

Отже, не зважаючи на проведення реформи, яка стосується введення інституту кримінальних проступків та їх дізнання, та того, що за останні роки кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень збільшується, є підстави вважати, що продовжує існувати проблема перенавантаження слідчих та прокурорів. Зокрема, В. Г. Дрозд вказує, що надмірне навантаження на слідчих,

яке сьогодні має місце, є проблемою не процесуального характеру, а організаційного, що має сприяти збільшенню штатного розкладу слідчих у кожному підрозділі органу досудового розслідування [23, с. 269].

Також важливо вказати, що у зв'язку з введенням воєнного стану Указом Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022 та потребою пристосувати здійснення досудового розслідування та судового розгляду до нових умов, КПК України було доповнено Розділом IX [25]. Зокрема, п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України зазначає, що у разі введення воєнного стану та за відсутності технічної можливості доступу до ЄРДР рішення про початок досудового розслідування приймає дізнавач, слідчий, прокурор, про що виноситься відповідна постанова. Натомість внесення належної інформації до ЄРДР відбувається за першої можливості.

Також Верховний Суд в інформаційному листі від 03.03.2022 р. № 1/0/2-22 вказав, що у разі неможливості внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР і, відповідно, неможливості формування витягу із цього Реєстру інформація про реєстрацію кримінального правопорушення та початок досудового розслідування може бути підтверджена мотивованою постановою органу досудового розслідування про початок досудового розслідування, яка має містити всі відомості, визначені ст. 214 КПК України; такий документ може вважатися належним підтвердженням початку досудового розслідування і підставою розгляду клопотань органу досудового розслідування [26].

Є підстави вважати, що доповнення КПК України вказаними положеннями щодо початку досудового розслідування забезпечує оперативне реагування на вчинення кримінального правопорушення в умовах воєнного стану. По-перше, існує можливість швидко почати досудове розслідування без внесення відомостей про вчинення кримінального правопорушення до ЄРДР, якщо відсутня така технічна можливість. По-друге, постанова, яка приймається уповноваженими суб'єктами, слугує документальним підтвердженням початку досудового розслідування, що сприяє дотриманню належної процесуальної

процедури. Окрім цього, такий порядок поширюється на всі кримінальні правопорушення, а не на їх вичерпний перелік.

Проте такий порядок надає можливість для зловживань з боку уповноважених суб'єктів, оскільки вони можуть затягувати прийняття постанови про початок досудового розслідування та, відповідно, вносити відомості до ЄРДР із значним запізненням.

Отже, початок досудового розслідування унормовано в ст. 214 КПК України та конкретизовано в окремих порядках та інструкціях. Проте регулювання цієї стадії кримінального процесу не позбавлено недоліків, що викликає наукові дискусії та практичні проблеми. Зокрема, через значний обсяг заяв та повідомлень про вчинення кримінальних правопорушень спостерігається навантаження на слідчих, дізнавачів та прокурорів, які мають перевірити факти та прийняти кінцеве рішення про початок досудового розслідування. Також у КПК України було внесено зміни щодо початку досудового розслідування у зв'язку з введенням воєнного стану.

На підставі аналізу положень кримінального процесуального законодавства України, виявлено, що змістом початку досудового розслідування є процесуальна діяльність слідчого, дізнавача, прокурора щодо прийняття заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення, аналіз поданих заяв, повідомлень або самостійного виявлення уповноваженим суб'єктом з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, та прийняття кінцевого рішення про необхідність проведення подальшого досудового розслідування або про відсутність такої необхідності.

Вказано, що ця стадія досудового розслідування характеризується тим, що має невелику тривалість та відбувається у кожному кримінальному провадженні. Окрім цього, початок досудового розслідування є передумовою для проведення подальших процесуальних дій, а внесення даних про кримінальне правопорушення до ЄРДР слугує «точкою відліку» досудового розслідування,

підставою для проведення слідчих (розшукових) дій та застосування заходів процесуального примусу.

Опрацювавши норми КПК України, визначено, що кримінальне процесуальне законодавство України неналежно регулює початок досудового розслідування на повітряному судні, на території дипломатичного представництва та консульської установи України, оскільки не передбачено, протягом якого часу відомості про вчинене кримінальне правопорушення мають бути внесені до ЄРДР та не вказано спеціального уповноваженого суб'єкта, який має повноваження вносити відомості про кримінальне правопорушення до ЄРДР.

Також було з'ясовано, що продовжує зберігатися організаційна проблема щодо надмірного навантаження слідчих, дізнавачів, прокурорів, які повинні перевірити заяви та повідомлення про кримінальні правопорушення, що надходять, та своєчасно проводити уже розпочаті досудові розслідування.

Виявлено, що КПК України доповнено нормами щодо особливостей здійснення початку досудового розслідування під час воєнного стану, що сприяє більш оперативному реагуванню на кримінальні правопорушення з боку державних органів. Водночас вказані положення залишають певну дискрецію для слідчих, дізнавачів та прокурорів, які можуть невинновато затягувати прийняття постанови про початок досудового розслідування та, як наслідок, вносити відомості до ЄРДР із значним запізненням.

РОЗДІЛ 2

КРИМІНАЛЬНА ПРОЦЕСУАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАГАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

2.1. Підстави виникнення кримінальних процесуальних правовідносин

Для внесення відомостей про вчинення кримінального правопорушення до ЄРДР та, відповідно, початку досудового розслідування, необхідні передбачені законом підстави. Відповідно до ч. 1 ст. 214 КПК України, до них належать заява, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або самостійне виявлення слідчим, дізнавачем чи прокурором з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення.

Варто зауважити, що Порядок ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події уточнює, що джерелом інформації про кримінальні правопорушення та інші події, зокрема, є:

- 1) заяви (повідомлення) осіб, які надходять до органу (підрозділу) поліції, особи, уповноваженої на здійснення досудового розслідування, або службової особи, уповноваженої на прийняття та реєстрацію заяв (повідомлень);
- 2) самостійно виявлені слідчим (дізнавачем) або іншою посадовою особою органу (підрозділу) поліції з будь-якого джерела обставини кримінального правопорушення;
- 3) повідомлення осіб, які затримали підозрювану особу під час учинення або замаху на вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення, чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється в його вчиненні;
- 4) інше [27].

Стверджуємо, у вказаних актах наявна неузгодженість: КПК України встановлює вичерпний перелік джерел виявлення обставин про кримінальне

правопорушення, водночас наведений вище Порядок вказує на наявність відкритого списку таких джерел. Зважаючи на те, що КПК України, як законний нормативно-правовий акт, має вищу юридичну силу, то положення Порядку мають не суперечити їм.

Нормативно-правові акти не містять легальних дефініцій понять «повідомлення» та «заява», натомість деякі акти ототожнюють їх. Наприклад, п. 1.2. р. 1 Інструкції про порядок приймання, реєстрації та розгляду в Службі безпеки України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення вказує, що заява про кримінальне правопорушення – усна чи письмова заява або повідомлення особи, державного органу, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, рапорт слідчого про обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення [28]. Вважаємо, що такий підхід є неправильним, оскільки КПК України розрізняє вказані поняття.

Тобто ототожнювати поняття «заява» та «повідомлення» також не варто: заява від повідомлення відрізняється тим, що містить прохання вчинити певні дії, наприклад, розпочати слідчі дії.

Нормативно-правові акти не містять вимог до форми заяв та повідомлень про кримінальне правопорушення, тобто вони можуть бути як усними, так і письмовими. Для належної фіксації інформації, яку містять вказані джерела в усній формі, їх зміст відтворюється у протоколі про прийняття заяви про кримінальне правопорушення чи іншу подію, де вказується процесуальний статус особи, яка звернулася до органу досудового розслідування. Про це вказано у п. 2 Пам'ятки щодо порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події (додаток 1 до Порядку ведення єдиного обліку).

Ще однією підставою для внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР є самостійне виявлення слідчим, дізнавачем чи прокурором з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення. Це, зокрема, означає, що будь-який працівник правоохоронного органу шляхом візуального спостереження може встановити

факт кримінального правопорушення та діяти відповідно до норм КПК України [28, с. 39]. Також прикладом є ситуація, коли під час досудового розслідування одного кримінального правопорушення виявили ще одне кримінальне правопорушення, про яке раніше відомо не було.

Слід зазначити, що не всі заяви та повідомлення, які надійшли до органів досудового розслідування, є належними підставами для початку досудового розслідування, а лише ті, які містять обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення. Також Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ в узагальненні від 12.01.2017 р. № 9-49/0/4-17 зауважив, що КПК України дійсно передбачає внесення до ЄРДР інформації на підставі заяв та повідомлень про кримінальне правопорушення, а не будь-яких заяв, які надходять до органів досудового розслідування при здійсненні ними своїх повноважень [30].

Відповідно до п. 1 р. 2 Положення про ЄРДР, порядок його формування та ведення, до Реєстру вносяться відомості, зокрема, про прізвище, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника. У зв'язку з цим, анонімна заява не реєструється як підстава для відкриття кримінального провадження, а лише є підставою для перевірки викладеної в ній інформації, після чого відомості до ЄРДР може бути внесено за рапортом працівника поліції, який встановив наявність ознак злочину у заяві чи повідомленні, такий висновок зробив Верховний Суд у постанові від 30 вересня 2021 року у справі № 556/450/18 [31].

Тобто, за загальним правилом, анонімні заяви та повідомлення не є належними підставами для внесення відомостей до ЄРДР. Якщо ж досудове розслідування таки було почато на підставі такої анонімної заяви чи повідомлення, то є підстави вважати, що в такому випадку було допущено порушення правової процедури. Це надає право уповноваженим особам для оскарження цього процесуального рішення.

Проте є певні винятки: ч. 2 ст. 8 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» від 12.11.2015 р. та ч. 2 ст. 19 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. вказують, що заяви чи

повідомлення про кримінальні правопорушення або про необґрунтовані активи, в яких не зазначені прізвище, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника, розглядаються за умови, що відповідна інформація стосується конкретної особи або містить фактичні дані про вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, які можуть бути перевірені [32, 33].

Отже, анонімні заяви та повідомлення щодо кримінальних правопорушень, підсудним Державному бюро розслідувань та Національному антикорупційному бюро України, або про необґрунтовані активи є підставами для внесення відомостей до ЄРДР за умови, що вони містять інформацію про конкретну особу, фактичні дані про вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, які можуть бути перевірені.

Слід зазначити, що науковці нерідко розрізняють поняття «привід» та «підстава» для початку кримінального провадження. Наприклад, В. В. Вапнярчук вказує, що привід для внесення відомостей до ЄРДР (тобто до початку досудового розслідування) – це передбачене законом джерело інформації, з якого уповноважені суб'єкти дізнаються про вчинене кримінальне правопорушення [34, с. 178]. Також В. М. Тertiшник уточнює, що приводом є джерела первісних відомостей про злочин, які породжують кримінально-процесуальні правовідносини та зобов'язують правоохоронні органи здійснити перевірку інформації, що в них міститься, по суті [35, с. 392].

Проте, є підстави вважати, що поняття «привід» та «підстава» є синонімами, тому недоцільно їх виокремлювати. Цю тезу підтверджує й Академічний тлумачний словник української мови: слово «привід» пояснюється як «підстава (справжня або вигадана), причина яких-небудь дій, вчинків» [36].

Також актуальним є питання початку досудового розслідування за матеріалами оперативно-розшукової діяльності. Відповідно до ч. 2 ст. 99 КПК України, матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп осіб, зібрані оперативними підрозділами з дотриманням вимог Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», за умови відповідності вимогам цієї статті, є документами та можуть використовуватися

в кримінальному провадженні як докази. Вважаємо, що доцільно погодитися з тезою про те, що оцінка результатів оперативно-розшукової діяльності можлива тільки за умови вивчення та аналізу уповноваженим суб'єктом усіх зібраних матеріалів, необхідних і достатніх для прийняття рішення про внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР [37, с. 222-223; 38, с. 91]. Тобто вносити дані про кримінальне правопорушення до ЄРДР доцільно лише після повного та об'єктивного дослідження матеріалів оперативно-розшукової діяльності. Вказаний підхід дозволить повністю забезпечити виконання завдання кримінального судочинства.

Доцільно також звернути увагу на певні аспекти початку досудового розслідування за результатами проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Згідно з ч. 1 ст. 257 КПК України, якщо в результаті проведення негласної слідчої (розшукової) дії виявлено ознаки кримінального правопорушення, яке не розслідується у цьому кримінальному провадженні, то отримана інформація може бути використана в іншому кримінальному провадженні тільки на підставі ухвали слідчого судді, яка постановляється за клопотанням прокурора. Тобто в такому випадку прокурор після отримання інформації про інше кримінальне правопорушення має подати клопотання до слідчого судді, яке має бути розглянуто протягом 6 годин з моменту його отримання відповідно до вимог ч. 1 ст. 248 КПК України.

Водночас деякі науковці, зокрема, А. І. Кунтій, зауважують, що таке положення ст. 257 КПК України не узгоджується з принципом невідкладності, передбаченим ч. 1 ст. 214 КПК України, тому існують пропозиції внести зміни у норми, що регламентують вказані правовідносини [39, с. 119]. Однак така позиція є доволі суперечливою, адже строк розгляду клопотання прокурора слідчим суддею обмежений 6 годинами. Тому уповноважені суб'єкти ще мають час та можливість для своєчасного внесення відомостей до ЄРДР.

Отже, підставами виникнення кримінальних процесуальних відносин є заява чи повідомлення про кримінальне правопорушення, самостійне виявлення уповноваженими суб'єктами обставин, що свідчать про вчинення такого

правопорушення. Водночас не будь-яка заява чи повідомлення є приводом для внесення інформації про кримінальне правопорушення до ЄРДР, адже для цього така заява чи повідомлення має містити інформацію про склад кримінального правопорушення (що вже вчинене чи вчинення якого готується).

2.2. Форма процесуальної діяльності учасників кримінального провадження на етапі прийняття, реєстрації та перевірки інформації про кримінальне правопорушення

Початок досудового розслідування охоплює такі складові етапи, як прийняття, реєстрація та перевірка інформації про кримінальне правопорушення, а також прийняття відповідного процесуального рішення про доцільність здійснення подальших процесуальних дій.

Перш за все доцільно зазначити, що звертатися до уповноважених суб'єктів із заявами чи повідомленнями про кримінальне правопорушення можуть як заявники, так і потерпілі. Як зазначено в п. 2 Пам'ятки щодо порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події (додаток 1 до Порядку ведення єдиного обліку), заяви чи повідомлення фізичних або юридичних осіб про вчинення кримінального правопорушення та іншу подію можуть бути усними або письмовими. Тобто і заявниками, і потерпілими можуть виступати як фізичні, так і юридичні особи.

Слід погодитися із тезою В. А. Шкелебей про те, що набуття статусу заявника законодавець пов'язує саме із фактом звернення із заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення, а не реєстрацією такої заяви, а щодо потерпілого – права та обов'язки в такій особі виникають з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її як потерпілого [40, с. 277].

Відповідно до ч. 4 ст. 214 КПК України, слідчий, прокурор, інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про

кримінальні правопорушення, зобов'язані прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення; відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається. Окрім цього, на неможливість відмови в прийнятті та реєстрації повідомлень про правопорушення або події наголошує й п. 14 р. III Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного реагування в органах (підрозділах) Національної поліції України від 27.04.2020 р. [41]. Реєстрація таких звернень громадян відбувається в облікових документах – журналах єдиного обліку.

Проте не варто вважати, що абсолютно всі заяви чи повідомлення громадян мають бути внесені до ЄРДР та почато досудове розслідування. Потрібно розрізняти реєстрацію відповідних заяв і повідомлень та внесення відомостей до ЄРДР: реєстрація заяв і повідомлень слугує початком опрацювання інформації про правопорушення, а внесення відомостей до ЄРДР – початком досудового розслідування. Тобто всі заяви та повідомлення громадян про правопорушення підлягають реєстрації в облікових документах, водночас до ЄРДР вносяться відомості лише про ті з них, які містять інформацію про кримінальне правопорушення, що підтверджується судовою практикою, наведеною вище.

Згідно з п. 3 р. III Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, заяви і повідомлення про інші події, у яких немає відомостей, що вказують на вчинення кримінального правопорушення, уповноважена службова особа після реєстрації в ІТС ІППП (журналі ЄО) невідкладно, але не пізніше 24 годин передає керівнику відповідного органу (підрозділу) поліції або особі, яка виконує його обов'язки, для розгляду та прийняття рішення згідно із Законом України «Про звернення громадян» або Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Отже, якщо із заяви або повідомлення громадян, які надійшли до правоохоронного органу, не вбачається ознак вчинення кримінального правопорушення, то його розгляд буде відбуватися за правилами, відмінними від

встановлених КПК України. Зокрема, можливим є випадок трактування заяв та повідомлень про правопорушення як звернень громадян. З огляду на наведене вище, є підстави стверджувати, що не буде суперечити законодавству ситуація, в якій особа, яка звернулася із таким повідомленням чи заявою, отримає лист про відсутність ознак кримінального правопорушення та пропозицію звернутися до суду. Вказана відповідь зазвичай обґрунтовується посиланням на ст. 20 Закону України «Про звернення громадян».

Після реєстрації в облікових документах заяв та повідомлень, які надійшли, інформація про правопорушення підлягає перевірці. Як визначено в п. 9 р. II Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, інформацію, яка надійшла до органу (підрозділу) поліції, після її реєстрації, невідкладно має передаватися до органу поліції, на території обслуговування якого сталася подія.

На обов'язок слідчого, дізнавача та прокурора провести перевірку відповідної інформації вказує й судова практика. Зокрема, Вищий антикорупційний суд в ухвалі від 07.10.2022 року у справі № 991/4166/22, зауважує, що слідчий, прокурор після прийняття та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, виходячи з їх змісту, має перевірити достатність даних, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, за наслідками чого ним приймається рішення про початок досудового розслідування шляхом внесення відповідних відомостей до ЄРДР; в разі ж відсутності таких даних, слідчий, прокурор з метою недопущення вказаних негативних наслідків не повинні вносити такі відомості до ЄРДР [42].

Водночас Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ в узагальненні від 12.01.2017 р. № 9-49/0/4-17 вказав, якщо зі звернення особи вбачається, що вона порушує перед органом досудового розслідування питання про вчинення кримінального правопорушення, ініціюючи здійснення ним дій, визначених КПК, то навіть за умови, що результати аналізу наведених особою відомостей свідчать про відсутність ознак складу злочину, такі відомості мають бути внесені до ЄРДР з подальшим

закриттям кримінального провадження відповідно до ст. 284 КПК [30]. Проте, стверджуємо, що автоматичне внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у ситуації, коли слідчий, дізнавач або прокурор на підставі первинного аналізу поданих заяви або повідомлення не вбачають обставин, які свідчать про кримінальне правопорушення, спричинить збільшення навантаження на органи досудового розслідування. Такий підхід не видається правильним з огляду на вже наявну проблему зі значним навантаженням цих суб'єктів.

Під час проведення перевірки, інформація про правопорушення, яка надійшла від громадян чи була виявлена уповноваженим суб'єктом, підлягає аналізу, щоб виявити вагомі обставини, що свідчать про вчинення чи готування до кримінального правопорушення. Вищий антикорупційний суд в ухвалі від 13.10.2022 року у справі № 991/4442/22 вказує, що такими вагомими обставинами є об'єктивні дані, які дійсно свідчать про наявність ознак складу злочину та підтверджують реальність конкретної події кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини його вчинення) [43]. В. В. Вапнярчук також підкреслює, що ці обставини, в першу чергу, повинні підтверджувати наявність таких елементів складу кримінального правопорушення, як його об'єкту і об'єктивної сторони [34, с. 179].

Така перевірка має пройти в достатньо обмежені строки, адже законодавчо визначено обов'язок уповноваженого суб'єкта не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела внести відповідні відомості до ЄРДР. В. Г. Дрозд вважає, що строк з моменту надходження заяви або повідомлення про кримінальне правопорушення до внесення відомостей до ЄРДР необхідно збільшити хоча б до 48 годин [44, с. 124]. Стверджуємо, що доцільно збільшити такий строк з 24 годин до 72 годин у зв'язку з великим обсягом роботи, який припадає на уповноважених суб'єктів. Це надасть можливість слідчому, дізнавачу, прокурору детальніше ознайомитися з поданими заявами та прийняти виважене рішення про наявність або відсутність

підстав щодо необхідності внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР. Також збільшення такого строку надасть можливість заявнику чи потерпілому додати до їх заяви чи повідомлення про правопорушення документи чи інші докази, які доводять обставини про вчинення чи підготовку кримінального правопорушення. Тому у цій частині доцільно внести зміни до положення ч. 1 ст. 214 КПК України.

Отже, доцільно відрізнити реєстрацію заяв та повідомлень про правопорушення від внесення відомостей до ЄРДР, адже вони є різними етапами початку досудового розслідування. Тому мають бути прийняті та зареєстровані в облікових документах всі заяви чи повідомлення, що надходять до органу досудового розслідування. Проте вносяться до ЄРДР відомості лише про ті з них, які містять вагомі обставини про кримінальне правопорушення. Метою перевірки інформації є знаходження саме таких вагомих обставин – склад відповідного кримінального правопорушення. Однак з огляду на великий обсяг роботи доцільно збільшити строк для внесення відповідної інформації про таке правопорушення до ЄРДР з 24 годин до 72.

2.3. Прийняття відповідних процесуальних рішень після надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення

На підставі інформації, яка була встановлена на етапі перевірки, уповноважені суб'єкти приймають процесуальне рішення про те, чи належить таке правопорушення до кримінальних, та про доцільність і необхідність проведення подальшого досудового розслідування.

Слід зазначити, що наразі слідчий, дізнавач, прокурор не зобов'язані виносити постанову про початок досудового розслідування, оскільки вказані відомості одразу фіксуються до ЄРДР. Проте не всі науковці погоджуються з таким порядком. Зокрема, Л. В. Черечушкіна вказує, що рішенню уповноважених осіб про порушення кримінального провадження має бути надана процесуальна форма, тобто винесена відповідна постанова, лише після

цього відомості про кримінальне правопорушення можуть бути внесені до ЄРДР [45, с. 8]. Така теза підтверджується тим, що чинний порядок суперечить положенням ч. 3 ст. 110 КПК України, відповідно до якого рішення слідчого, дізнавача, прокурора приймається у формі постанови. Також зауважують, що через відсутність певного процесуального документа, який фіксує відповідне рішення, громадяни позбавлені права на оскарження неправомірних дій з боку уповноважених суб'єктів.

Однак, вважаємо, що така позиція є доволі суперечливою, адже бездіяльність слідчого, дізнавача, прокурора щодо невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР може бути оскаржена до слідчого судді ще на стадії досудового розслідування. Це передбачено в п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України. Також витяг з ЄРДР є належним підтвердження прийняття процесуального рішення про початок досудового розслідування.

Тобто після того, як уповноважений суб'єкт прийняв рішення про початок досудового розслідування, інформація про кримінальне правопорушення має бути внесена до ЄРДР.

Доцільно зауважити, що п. 2 гл. 1 і п. 7 гл. 2 р. II Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення вказують, що до ЄРДР підлягають внесенню відомості, які характеризують кримінальне правопорушення. Зокрема, такі відомості мають обов'язково включати короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела, згідно з п. 4 ч. 5 ст. 214 КПК України. Якщо ж така інформація була внесена до ЄРДР з помилками або не внесена взагалі, то відбувається порушення вимог ст. 214 КПК України. Надалі можуть настати такі наслідки як визнання доказів недопустимими. Також слід звертати увагу на те, що до ЄРДР має бути зазначено також попередню правову кваліфікацію із зазначенням статті або частини статті Кримінального кодексу України.

Вказане підтверджує й судова практика. Наприклад, судді Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду в ухвалі від 11.06.2021 р. у справі

№ 991/3609/21 вказали, що з вимогами п. 4, 5 ч. 5 ст. 214 КПК України узгоджуються приписи Положення про ЄРДР, з огляду на які до реєстру вносяться відомості про, зокрема, короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення та попередню правову кваліфікацію кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність [46].

Однак слід вказати, що попередня правова кваліфікація, яка внесена до ЄРДР, є не остаточною. Тобто може виникнути ситуація, що під час подальшого проведення досудового розслідування кримінального правопорушення будуть виявлені факти, які свідчать про те, що правова кваліфікація, яка міститься до ЄРДР, не відповідає обставинам справи. Тому надалі можлива зміна правової кваліфікація діянь, як на стадії досудового розслідування, так і на стадії судового розгляду. Вважаємо, що такий підхід є правильним, адже не завжди на момент відкриття провадження у справі у органів досудового розслідування є всі необхідні матеріали для точної кваліфікації, зокрема, висновки експертиз.

При цьому, під час внесення відомостей про кримінальне правопорушення не обов'язково дотримуватися правил підслідності. Окрім цього, Верховний Суд у постановках від 23.11.2021 р. у справі № 332/1189/18, від 06.07.2022 р. у справі № 454/2576/17 звертає увагу на те, що ст. 214 КПК не містить вказівки і на можливість не вносити відомості, якщо кримінальне правопорушення не підслідне відповідному органу розслідування [47; 48]. Тобто особа може звернутися із заявою чи повідомленням про кримінальне правопорушення до будь-якого органу досудового розслідування, уповноважені суб'єкти якого будуть зобов'язані внести відомості про нього до ЄРДР. Є підстави вважати, що такий підхід покликаний забезпечити якнайшвидший доступ громадян до органів досудового розслідування з метою припинення та запобігання кримінальним правопорушенням.

Як зазначено в ч. 6 ст. 214 КПК України, слідчий, дізнавач невідкладно у письмовій формі повідомляє керівника органу прокуратури про початок досудового розслідування, підставу початку досудового розслідування та інші

відомості, передбачені ч. 5 ст. 214 КПК України. Також Верховний Суд у постанові від 20.10.2022 р. у справі № 565/1354/19 вказує, що положення КПК України не передбачають, щоб кожен слідчий, який входить у групу слідчих, повідомляв прокурора про початок проведення ним досудового розслідування [49]. Це означає, що повідомити прокурора про початок досудового розслідування може будь-яких слідчий із групи.

Згідно з ч. 7 ст. 214 КПК України, якщо відомості про кримінальне правопорушення до ЄРДР внесені прокурором, він зобов'язаний протягом п'яти робочих днів з дня внесення таких відомостей з дотриманням правил підслідності передати наявні у нього матеріали до відповідного органу досудового розслідування та доручити проведення досудового розслідування. Тобто після прийняття рішення про початок досудового розслідування, внесення відомостей до ЄРДР та повідомлення про це всіх належних суб'єктів розпочинається проведення подальших процесуальних дій.

Також слід вказати про те, що узагальнена інформація щодо підстав для початку досудового розслідування, його етапів викладена в додатку Б.

Отже, після того, як слідчий, дізнавач чи прокурор вирішить про необхідність здійснення подальшого досудового розслідування, відомості про таке кримінальне правопорушення мають бути внесені до ЄРДР. Це й слугує моментом початку досудового розслідування, тому в уповноважених суб'єктів немає обов'язку приймати постанову про це процесуальне рішення. ЄРДР має містити інформацію, зокрема, про короткий виклад фактичних обставин (фабулу) та попередню правову кваліфікацію. Також внести відомості до ЄРДР можна без дотримання правил підслідності, що сприяє захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень.

З огляду на дослідження положень кримінального процесуального законодавства України та судової практики, з'ясовано, що підставами виникнення кримінальних процесуальних відносин є звернення громадян із заявою чи повідомленням про кримінальне правопорушення, самостійне

виявлення слідчим, дізнавачем чи прокурором обставин, що свідчать про вчинення такого правопорушення, з будь-якого джерела.

Виявлено, що для внесення інформації про кримінальне правопорушення до ЄРДР заява чи повідомлення мають містити відомості про склад певного кримінального правопорушення, тобто звернення до органу досудового розслідування із заявою чи повідомленням про правопорушення не гарантує автоматичне внесення даних про нього до ЄРДР.

Визначено, що до процесуальної діяльності на етапі початку досудового розслідування входять прийняття заяв, повідомлень про правопорушення, виявлення уповноваженими суб'єктами обставин такого правопорушення, перевірка цих відомостей і прийняття відповідного процесуального рішення.

Проаналізувавши судову практику встановлено, що недоцільно ототожнювати реєстрацію заяв та повідомлень про правопорушення та внесення відомостей про таке кримінальне правопорушення до ЄРДР, оскільки уповноважені суб'єкти мають обов'язок прийняти та зареєструвати в облікових документах всі заяви та повідомлення, проте підставами для внесення відомостей до ЄРДР є лише ті з них, які вказують на вагомі обставини про кримінальне правопорушення.

Внаслідок наявної проблеми перенавантаження слідчих, дізнавачів та прокурорів на етапі перевірки інформації про кримінальне правопорушення, запропоновано збільшити строк для внесення інформації про кримінальне правопорушення до ЄРДР, встановлений ч. 1 ст. 214 КПК України, з 24 годин до 72 годин.

Опрацювавши положення КПК України, зроблено висновок, що внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР є наслідком прийняття уповноваженим суб'єктом рішення про необхідність проведення подальшого досудового розслідування. При цьому, до ЄРДР обов'язково має бути внесено інформацію, зокрема, про короткий виклад фактичних обставин правопорушення та попередню правову кваліфікацію.

Розділ 3

ПРОБЛЕМИ У РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАГАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

3.1. Процесуальні проблеми набуття особою статусу потерпілого

Відповідно до ч. 1, 3 ст. 55 КПК України, потерпілим у кримінальному провадженні може бути:

- фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди,
- юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди,
- адміністратор за випуском облігацій, який відповідно до положень Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» діє в інтересах власників облігацій, яким кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди;
- особа, яка не є заявником, але якій кримінальним правопорушенням завдана шкода і у зв'язку з цим вона після початку кримінального провадження подала заяву про залучення її до провадження як потерпілого.

Тобто у межах кримінального провадження потерпілим може бути як фізична, так і юридична особа. Проте слід зазначити, що ч. 4 ст. 55 КПК України наголошує на тому, що потерпілим не може бути особа, якій моральна шкода завдана як представнику юридичної особи чи певної частини суспільства.

Слід вказати, що КПК України не містить дефініції поняття «шкода» та її видів, тому для з'ясування цього питання потрібно звертатися до Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р. (надалі – ЦК України) [50]. Зокрема, відповідно до ч. 2 ст. 23 ЦК України, моральна шкода полягає:

- 1) у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;

- 2) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів;
- 3) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна;
- 4) у приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи.

Тобто положення ЦК України прямо передбачають, що юридична особа може зазнавати моральної шкоди внаслідок приниження її ділової репутації. З огляду на це, є підстави вважати, що недоцільно встановлювати як критерій для набуття юридичною особою статусу потерпілої лише отримання майнової шкоди. Наприклад, Н. В. Михайлова вказує, що потерпілою необхідно вважати також, зокрема, юридичну особу, якщо злочином завдано шкоди її діловій репутації, а не лише майнових збитків [51, с. 204]. Тому наразі КПК України створює ситуацію, внаслідок якої відбувається порушення прав та законних інтересів юридичної особи, ділову репутацію якої принижено. Такий підхід суперечить принципу верховенства права, який є одним з визначальних для законодавства України загалом. У зв'язку з цим необхідно доповнити ч. 3 ст. 55 КПК України положенням про можливість набути юридичною особою статусу потерпілої внаслідок отримання моральної шкоди.

Частини 1, 2 ст. 74 Кримінально-процесуального кодексу Республіки Болгарія від 29.04.2006 р. вказує, що потерпілою є особа, якій злочином завдано майнової чи немайнової шкоди, а у випадку смерті особи це право переходить до її спадкоємців [52]. Стаття 90 Кримінально-процесуального кодексу Республіки Італія від 22.09.1988 р. містить перелік прав потерпілої особи без конкретизації осіб, які належать до цієї категорії, натомість стаття 91 цього кодексу зауважує, що некомерційні організації та об'єднання, які були визнані в силу закону з метою захисту інтересів, порушених злочином, можуть здійснювати на кожному етапі та рівні провадження права та повноваження, надані особі, яка постраждала від злочину [53].

Тобто наведені положення демонструють те, що в інших державах у кримінальному процесуальному законодавстві може детально не прописуватися, хто належить до категорії потерпілого, а застосовуватися більш узагальнений підхід. Відповідно до вказаного підходу, до потерпілих належить будь-яка особа, яка зазнала шкоди від вчинення кримінального правопорушення незалежно від того, чи це фізична, чи юридична особа.

Окрім потерпілих, кримінальне процесуальне законодавство України виокремлює ще таку категорію, як заявники. Згідно з ч. 1 ст. 60 КПК України, заявником є фізична або юридична особа, яка звернулася із заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення до органу державної влади, уповноваженого розпочати досудове розслідування, і не є потерпілим.

Слід зазначити, що доцільно розрізняти потерпілого від заявника. По-перше, особа набуває статусу заявника з моменту звернення до органу досудового розслідування з повідомленням про вчинення кримінального правопорушення, а статусу потерпілого – з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її до провадження як потерпілого (ч. 2 ст. 55 КПК України). По-друге, значно відрізняється обсяг прав потерпілого та заявника в межах досудового розслідування. Оскільки потерпілий належить до сторін кримінального провадження з боку обвинувачення, то він володіє широким колом прав, які передбачені ст. 56 КПК України. Водночас заявник, згідно з ч. 2 ст. 60 КПК України, має право виключно:

- отримати від органу, до якого він подав заяву, документ, що підтверджує її прийняття і реєстрацію;
- отримувати витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань;
- подавати на підтвердження своєї заяви речі і документи;
- отримати інформацію про закінчення досудового розслідування.

Слід зазначити, що Велика Палата Верховного Суду у постанові від 16.01.2019 у справі № 439/397/17 звернула увагу на те, що процесуальними умовами появи потерпілого як учасника кримінального провадження є

необхідність подання заяви про вчинення щодо нього кримінального правопорушення, надання згоди на визнання потерпілим (у разі, якщо така заява ним не подавалась) або подання заяви про залучення до провадження як потерпілого [54]. На важливості згоди потерпілого для його залучення як сторони кримінального провадження вказує Верховний Суд в ухвалі від 10.02.2020 р. у справі № 234/16822/18: «...кримінальний процесуальний закон не передбачає можливості залучення до провадження постраждалу особу та набуття нею статусу потерпілого, якщо вона цього не бажає, у такому разі її можна залучити до провадження лише як свідка» [55]. Тобто є підстави вважати, що наразі органи досудового розслідування не мають повноважень для самостійного залучення особи як потерпілої до кримінального провадження пропри її бажання, що підтверджується і в ч. 7 ст. 55 КПК України.

Отже, існує 3 варіанти набуття особою статусу потерпілого:

- подача заяви про вчинення кримінального правопорушення щодо неї (при цьому, якщо така заява повідомлена усно, то у протоколі усної заяви у відповідній графі прописується статус такої особи);
- подача заяви про залучення її як потерпілої до певного провадження;
- надання письмової згоди особи у разі її залучення як потерпілої слідчим або прокурором.

Тобто на підставі наведеного вище, можна зробити висновок про те, що фактичними підставами для набуття статусу потерпілого є завдання такій особі шкоди, формальними – подача нею відповідної заяви або згоди на набуття статусу потерпілого.

Проте у практичній діяльності можуть виникати проблеми у ситуаціях, коли особу не було визнано потерпілою під час початку досудового розслідування, а згодом вона подала заяву про її залучення до кримінального провадження в такому статусі. Однак уповноважені особи органів досудового розслідування досить часто можуть не надавати особі відповідь на таку подану заяву.

Відповідно до ч. 5 ст. 55 КПК України, за наявності очевидних та достатніх підстав вважати, що заява, повідомлення про кримінальне правопорушення або

заява про залучення до провадження як потерпілого подана особою, якій не завдано шкоди, слідчий або прокурор виносить вмотивовану постанову про відмову у визнанні потерпілим, яка може бути оскаржена слідчому судді. Тобто саме слідчий або прокурор є тими особами, які в межах певного кримінального провадження уповноважені перевіряти наявність підстав як фактичних, так і правових, для набуття особою статусу потерпілого.

Також потерпілий протягом кримінального провадження має право бути повідомленим про свої права та обов'язки, передбачені КПК України, знати сутність підозри та обвинувачення; під час досудового розслідування – отримувати від уповноваженого органу, до якого він подав заяву, документ, що підтверджує її прийняття і реєстрацію (ч. 1, 2 ст. 56 КПК).

З огляду на наведені вище положення, є підстави вважати, що положення КПК України не передбачають обов'язку слідчого, дізнавача або прокурора виносити постанову про визнання особи потерпілою, тобто презюмується, що особа набуває статус потерпілого з моменту звернення до органу досудового розслідування із відповідною заявою. Вказане твердження підтверджує й Верховний Суд в постанові від 15.09.2021 р. у справі № 757/1762/21-к: «Тобто для набуття статусу потерпілого достатньо подання заяви про вчинення щодо особи кримінального правопорушення або заяви про залучення її до провадження як потерпілого. ... Лише таким процесуальним рішенням (прим. – постанова про відмову у визнанні потерпілим) слідчого чи прокурора припиняється статус потерпілої особи, яка подала заяву про злочин щодо неї, під час якого їй заподіяно моральну, фізичну або майнову шкоду» [56]. Натомість науковці Л. М. Лобойко, О. А. Банчук вказують, що особа, щодо якої у матеріалах кримінального провадження є дані про те, що їй завдано шкоду, автоматично набуває статусу потерпілого, а ставлення до такої особи вимог щодо обов'язкового подання заяви про залучення її як потерпілого є перешкодою для реалізації її прав та інтересів, адже це формалізує (бюрократизує) набуття статусу потерпілого [57, с. 122]. Стверджуємо, що вказане твердження є суперечливим, оскільки автоматичне набуття певною особою статусу

потерпілого залишає поза увагою врахування згоди або незгоди такої особи для цього. Також ця теза не визначає, як така особа має дізнатися про набуття нею статусу потерпілого в межах певного кримінального провадження. Натомість подана заява про залучення як потерпілого або її згода на набуття цього статусу вирішують вказані вище аспекти.

Тому у випадку, якщо органи досудового розслідування не виносять постанову про відмову у визнанні особи потерпілою, то вважається, що вона автоматично набуває такого статусу і може користуватися відповідними правами у межах цього кримінального провадження.

Слід зазначити, що ст. 49 КПК УРСР пов'язувала момент визнання певної особи потерпілою з моментом винесення постанови слідчого чи ухвали суду. Проте в чинному КПК України таке положення було повністю змінено, такий підхід викликаний необхідністю пристосовувати українське законодавство до європейського, яке вказує на автоматичне набуття особою статусу потерпілого.

Проте фактичним підтвердженням набуття статусу потерпілого є пам'ятка про права та обов'язки потерпілого. Тому з метою отримання доказу щодо набуття статусу потерпілого у межах кримінального провадження, особі доцільно звернутися до органів досудового розслідування з проханням отримати вказану пам'ятку.

Здійснення цього кроку є важливим, оскільки наявність в особи пам'ятки про права та обов'язки потерпілого унеможливить виникнення ситуацій, коли потерпілій особі перешкоджають у здійсненні її прав. Наприклад, слідчий, дізнавач чи прокурор не матиме підстав для відмови в наданні матеріалів кримінального провадження для ознайомлення, оскільки така особа не є стороною цього кримінального провадження.

Однак у практичній діяльності бувають ситуації, коли уповноважена особа органу досудового розслідування не постановляє вмотивовану відмову у визнанні потерпілим та не надає пам'ятку про права і обов'язки потерпілого. У таких ситуаціях порушуються права потерпілого та строки, встановлені процесуальним законодавством, що не відповідає принципу верховенства права.

У випадку отримання постанови про відмову у визнанні потерпілим, особа, яка вважає, що таке рішення є необґрунтованим, має право оскаржити його до слідчого судді, про що прямо вказано в п. 5 ч. 1 ст. 303 КПК України.

Також доцільно враховувати, що у прохальній частині такої скарги не варто прописувати вимогу до щодо визнання певної особи потерпілою в межах кримінального провадження з огляду на те, що у слідчого судді відсутні такі повноваження. Вказане твердження, аналізуючи повноваження слідчого судді, закріплені в ст. 303 КПК України, підтверджує й М. М. Ольховська, тобто в такому випадку особа набуває статусу потерпілого не з моменту винесення ухвали слідчого судді про скасування рішення слідчого, прокурора про відмову у визнанні потерпілим, а відповідно до ч. 2 ст. 55 КПК України – з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її до провадження як потерпілого [58, с. 162].

Проте слід звернути увагу на те, що Велика Палата Верховного Суду в постанові від 11.03.2021 р. у справі № 9901/540/19 вказала: «Скасування постанови слідчого про відмову у визнанні потерпілим автоматично не наділяє заявника статусом потерпілої особи у кримінальному провадженні» [59]. Вважаємо, що така позиція Верховного Суду суперечить ч. 2 ст. 55 КПК України, адже за логікою законодавця особа набуває статусу потерпілого з моменту звернення із заявою про її залучення як потерпілого. Вказана позиція також не регулює подальший алгоритм дій слідчого або прокурора, постанову якого було скасовано слідчим суддею: прийняти постанову про залучення потерпілого до кримінального провадження вони не зобов'язані відповідно до вимог КПК України. Також залишається без відповіді питання щодо моменту набуття особою статусу потерпілого. Однак варто враховувати, що особа не позбавлена права повторно звернутися із заявою про її залучення до кримінального провадження як потерпілої сторони, проте відсутні гарантії, що ситуація з відмовою про визнання потерпілим не повториться знову.

Однією з частих підстав для відмови особи у визнанні потерпілою виступає вказівка слідчого або прокурора про те, що наявні матеріали кримінального

провадження не містять інформації щодо завдання шкоди особі, яка не звернулася із заявою про її залучення як потерпілої. При цьому, обмежуються виключно загальною фразою без посилання на конкретні матеріали кримінального провадження. Проте таку постанову не можна назвати вмотивованою, оскільки її мотивувальна частина не містить належного обґрунтування, як того вимагає п. 2 ч. 5 ст. 110 КПК України.

Отже, фактичними підставами для набуття особою статусу потерпілого в межах кримінального провадження є отримання шкоди, юридичними – звернення до органу досудового розслідування із заявою про кримінальне правопорушення або залучення її до провадження як потерпілого, надання згоди про її залучення до провадження в такому статусі. З моменту набуття вказаного статусу особу набуває прав та обов'язків потерпілого. При цьому, ці права та обов'язки виникають без винесення спеціальної постанови слідчого, а автоматично: з моменту звернення з відповідною заявою або згодою. Проте слідчий, прокурор мають повноваження для відмови про визнання певної особи потерпілою, що оформлюється вмотивованою постановою. Однак особа, яка отримала таку відмову, має право звернутися зі скаргою до слідчого судді на таке рішення уповноваженої особи.

3.2. Випадки відмови у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань

Як було вказано вище, після виявлення слідчим, дізнавачем або прокурором з будь-якого джерела обставин, які свідчать про кримінальне правопорушення, або отримання заяви або повідомлення про таке кримінальне правопорушення, уповноважений суб'єкт проводить їх попередню перевірку. За результатами вказаного аналізу й приймається остаточне рішення щодо доцільності проведення подальшого досудового розслідування.

Важливо, що 24-годинний строк для внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, вказаний у ч. 1 ст. 214 КПК України, є обов'язковим

для уповноважених осіб лише у випадку наявності підстав для такого внесення. В протилежному випадку, коли отримані уповноваженою особою органу досудового розслідування заяви та повідомлення не містять відомостей про обставини кримінального правопорушення, за загальним правилом, вони розглядаються в порядку встановленому Законом України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. [60]. Відповідно до ст. 20 Закону України «Про звернення громадян», зазвичай звернення розглядаються і вирішуються у термін не більше одного місяця від дня їх надходження, якщо в місячний термін вирішити порушені у зверненні питання неможливо, керівник відповідного органу, підприємства, установи, організації або його заступник встановлюють необхідний термін для його розгляду, про що повідомляється особі, яка подала звернення. Тобто у практичній діяльності цілком можливі випадки, коли особа, яка звернулася із заявою або повідомленням про правопорушення, приблизно через місяць отримає відповідь від органу досудового розслідування.

Слід зазначити, що досить частими є випадки відмови у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР. До основних причин, які виступають підставами для такого рішення, належать:

- відсутність обов'язкових реквізитів заяви або повідомлення про кримінальне правопорушення;
- відсутність обставин, які свідчать про кримінальне правопорушення;
- звернення до органу досудового розслідування з порушенням вимог підслідності, встановлених ст. 216 КПК України;
- звернення до особи неуповноваженої вносити відомості до ЄРДР.

Одною з причин відмови у внесення відомостей до ЄРДР на підставі заяви або повідомлення може бути той факт, що сама заява чи повідомлення складені некоректно, тобто без зазначення обов'язкових реквізитів чи відомостей про особу, яка подала заяву чи повідомила про кримінальне правопорушення.

Слід зазначити, що кримінальне процесуальне законодавство України не передбачає будь-яких конкретних вимог щодо форми та змісту заяви чи повідомлення, а тільки визначає, що вони подаються в довільній формі. Зокрема,

на таку проблематику звертає увагу й А. А. Симчук, що вказує, що законодавець не передбачив ні будь-яких обов'язкових реквізитів заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення; ні обов'язку встановлення особи, яка подала заяву чи повідомила про кримінальне правопорушення [61, с. 179].

Проте у практичній діяльності, заява чи повідомлення все ж не можуть мати будь-який вигляд та форму, аби бути належною підставою для внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР на їх підставі. Тому до реквізитів, які мають має містити заяви або повідомлення, відповідно до ч. 7 ст. 5 Закону України «Про звернення громадян», відносяться:

- прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина;
- суть порушеного питання;
- підпис заявника чи його представника;
- зазначення дати;
- надання документів, що підтверджують повноваження такого представника (наприклад, копій свідоцтва про заняття адвокатською діяльністю, ордеру адвоката тощо).

Також до обов'язкових відомостей, які мають бути внесені в заяву/повідомлення слід віднести відомості, які, відповідно до ч. 5 ст. 214 КПК України, мають бути внесені до ЄРДР.

Окрім цього, п 2 р. II Порядку ведення єдиного обліку вказує, що, за загальним правилом, особу, яка подає заяву чи повідомляє про кримінальне правопорушення, попереджають про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину, передбачену статтею 383 Кримінального кодексу України, що вона засвідчує власним підписом. Відсутність такого підпису особи або її представника є вагомою підставою для відмови у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР на підставі такої заяви або повідомлення. Якщо ж таки досудове розслідування буде розпочато, то така заява буде вважатися недопустимим доказом. Зокрема, Верховний Суд у постанові від 09.04.2020 р. у справі № 752/7047/18 вказав, що з огляду на вимоги ст. 86 КПК України обґрунтованими виявилися висновки

місцевого суду про те, що протокол прийняття заяви ОСОБА_11 про вчинення кримінального правопорушення від 27 лютого 2018 року є недопустимим доказом, оскільки у вказаному протоколі відсутній підпис представника потерпілого про попередження його про кримінальну відповідальність, передбачену ст. 383 Кримінального кодексу України, що суперечить вимогам кримінального процесуального кодексу [62].

Чи не найрозповсюдженішою підставою для відмови у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР є те, що в заяві чи повідомленні особи, яка звернулася, до органу досудового розслідування, не містяться відомості, які дійсно свідчать про наявність ознак кримінального правопорушення.

Якщо в заяві чи повідомленні про правопорушення немає відомостей, які свідчать про те, що таке правопорушення має ознаки саме кримінального, то вони не можуть вважатися належними підставами для обов'язкового внесення до ЄРДР. З огляду на вказане в розділі 2, ця теза широко застосовується слідчими суддями, наприклад, вона також підтверджується ухвалою слідчого судді Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області від 04.01.2024 року у справі № 686/30897/23 [63].

Важливим фактором під час розгляду заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення і вирішення питання щодо необхідності внесення відомостей про таке правопорушення до ЄРДР є положення ч. 2 ст. 11 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р. (далі – КК України) [64]. Згідно з ч. 2 ст. 11 КК України, не є кримінальним правопорушенням дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі.

Зазначене наводить на висновок, що виключно ті заяви та повідомлення, які містять достатні відомості про кримінальне правопорушення та можуть об'єктивно свідчити про вчинення особою такого правопорушення, є підставою

для обов'язкового внесення відомостей про таке правопорушення до ЄРДР. Якщо ж у заяві чи повідомленні такі дані відсутні, то вони не відповідають критеріям для внесення відомостей до ЄРДР на їх підставі. Це положення є запобіжником, метою якого є захист кожної особи від безпідставного, необґрунтованого обвинувачення і настання негативних наслідків, що спричиняють незручності й можливу матеріальну та моральну шкоду.

Також однією з підстав для відмови у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР є звернення особи із заявою або повідомленням до органу досудового розслідування, який не має повноважень проводити досудове розслідування щодо заявленого кримінального правопорушення. Слід зазначити, що наразі кримінальне процесуальне законодавство України не врегульовує питання, хто може вносити відомості до ЄРДР в такому випадку. Про це зазначає й В. В. Вапнярчук [65, с. 112].

Проте, є підстави вважати, що така позиція уповноважених органів досудового розслідування суперечить практиці Верховного Суду, про яку було зазначено вище, та принципу верховенства права. Вказаний підхід не дозволяє особі безперешкодно звернутися до відповідних органів з метою захисту від кримінального правопорушення та забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, що є основним завдання кримінального провадження за ст. 2 КПК України.

Окрім цього, органи досудового розслідування можуть вказувати про те, що особа звертається із заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення до особи, яка не має повноважень для внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР. Наприклад, коли особа адресує такий документ директору Національного антикорупційного бюро України. Проте у цій ситуації слід враховувати, що пересічній особі невідомі всі повноваження всіх працівників певного органу досудового розслідування, а метою такого звернення особи виступає прагнення встановити винних осіб та захиститися від

певного кримінального правопорушення. Є підстави вважати, що таке зауваження уповноважених осіб є надто формалізованими, що перешкоджає особі отримати належний доступ до правосуддя. Зокрема, Велика Палата Верховного Суду у постанові від 17.02.2021 р. у справі № 9901/471/19 зазначає, що згідно з усталеною практикою ЄСПЛ, реалізуючи положення Конвенції, необхідно уникати занадто формального ставлення до передбачених законом вимог, оскільки доступ до правосуддя повинен бути не лише фактичним, але й реальним; надмірний формалізм при вирішенні питання щодо прийняття позовної заяви або скарги є порушенням права на справедливий судовий захист [66].

Тобто є підстави вважати, що надмірно формалізований підхід уповноважених осіб органів досудового розслідування є недопустимим, оскільки відбувається унеможливлення реалізації завдань кримінального правопорушення.

Також доцільно вказати, що не вважається порушенням вимог, передбачених КПК України, невнесення до ЄРДР відомостей, які були невідомі уповноваженому суб'єкту на момент такого внесення. Вказаний висновок можна зробити на підставі постанови Верховного Суду від 26.10.2021 р. у справі № 263/6791/17, де вказано: «На підставі аналізу витягів з ЄРДР апеляційним судом встановлено відповідність внесених до нього даних вимогам Положення про ЄРДР, порядок його формування та ведення щодо порядку внесення відомостей до нього, зазначено короткий виклад обставин, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, та дані, якими орган досудового розслідування володів на його початковій стадії. Водночас інші відомості, невідомі під час реєстрації кримінального правопорушення, у тому числі щодо кола причетних до злочину осіб, вносилися до Реєстру після їх встановлення.» [67].

Отже, на підставі наведеного вище, можна зробити висновок про те, що у практичній діяльності важливо, щоб заяви та повідомлення про кримінальне правопорушення містили обов'язкові реквізити (інформація про особу, яка

звертається, орган досудового розслідування, до якого звертаються, її підпис тощо). Окрім цього, такі заяви повинні містити виклад обставин, які вказують на існування саме кримінального правопорушення. У випадку недотримання цих умов уповноважені особи органу досудового розслідування мають можливість відмовити у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення на підставі таких заяви чи повідомлення. Також підставами для такої відмови можуть бути звернення до органу досудового розслідування не за підслідністю або особи, яка не має відповідних повноважень. Проте такі підстави є занадто формалізованими та мають мету перешкодити реалізації завданню кримінального провадження як такого.

3.3. Оскарження невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань

Частими є випадки, коли особа звернулася до органів досудового розслідування із заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення, однак уповноважені особи не внесли відомості про таке кримінальне правопорушення до ЄРДР. У випадку наявності підстав для внесення інформації до ЄРДР має місце невиконання обов'язків з боку слідчого, дізнавача чи прокурора, певне обмежене законом коло осіб має право оскаржити таку бездіяльність.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України, на досудовому провадженні заявником, потерпілим, його представником чи законним представником можуть бути оскаржені такі рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача або прокурора, зокрема, бездіяльність слідчого, дізнавача, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення.

Слід зазначити, що існує можливість застосувати інститут оскарження невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР навіть у випадку отримання потерпілим чи заявником відмови від уповноважених осіб у

вчиненні такої дії. Причина полягає в тому, що бувають випадки необґрунтованої відмови органів досудового розслідування від внесення відомостей до ЄРДР. Тому доцільно, щоб особи, які постраждали від вчинення кримінального правопорушення або були його очевидцями, мали інструменти впливу на органи досудового розслідування. Право на оскарження бездіяльності прокурора, слідчого, дізнавача є однією із найважливіших гарантій захисту особами своїх прав та свобод від їх порушення органів, що здійснюють розслідування та судовий контроль, у межах певного кримінального провадження.

Також можливість надання потерпілому право оскаржити відмову щодо відкриття кримінального провадження цілком кореспондується з положеннями Директиви 2012/29/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25.10.2012 року про встановлення мінімальних стандартів щодо прав, підтримки та захисту жертв злочинів та заміни Рамкового рішення 2001/220/ЮВС [68]. Зокрема, п. 43 вказаної директиви вказує, що будь-який перегляд рішення про відмову в кримінальному переслідуванні має здійснюватися особою чи органом, відмінним від того, який прийняв початкове рішення, за винятком випадків, коли початкове рішення про відмову в кримінальному переслідуванні було прийнято вищим органом кримінального переслідування, рішення якого не може бути переглянуте, у цьому випадку перегляд може бути здійснений тим самим органом.

Окрім цього, можливість оскаржити таку бездіяльність обмежена певним строком. Як вказано у ч. 1, 4 ст. 304 КПК України, така скарга подається протягом десяти днів з моменту вчинення бездіяльності уповноваженим суб'єктом; якщо рішення слідчого, дізнавача чи прокурора оформлюється постановою, строк подання скарги починається з дня отримання особою її копії. Тобто чинний КПК України не містить окремої статті, де було б вказано спеціальний строк для оскарження бездіяльності уповноваженої особи щодо невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР.

Відповідно до аналізу судової практики, десятиденний строк для подачі скарги на бездіяльність уповноважених органів досудового розслідування може обчислюватися такими способами:

➤ «... передбачений ч. 1 ст. 304 КПК України десятиденний строк оскарження бездіяльності, допущеної відповідним суб'єктом в розумінні ст. 214 КПК України, слід обчислювати саме з часу отримання заявником офіційної відповіді щодо розгляду його заяви (отримання витягу з ЄРДР або іншої офіційної відповіді)» [69]. Подібна позиція викладена в ухвалі Черкаського апеляційного суду від 17.05.2023 р. у справі № 705/919/23, та в ухвалі Одеського апеляційного суду від 28.03.2023 р. у справі № 947/4986/23 [70; 71];

➤ «... зі скаргою на бездіяльність органу досудового розслідування, яка полягає в невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР заявник мав право звернутись до слідчого судді протягом десяти днів моменту закінчення 24-годинного строку, передбаченого для внесення відомостей за заявою про злочин до ЄРДР» [72];

➤ «... бездіяльність, пов'язана із невнесенням відомостей до ЄРДР на підставі відповідної заяви, є триваючою, яка розпочинається зі спливом 24-х годинного строку після надходження відповідної заяви і безперервно продовжується, оскільки проходження певного періоду часу не виключає обов'язок слідчого чи прокурора вносити відповідні відомості до ЄРДР. Ця обставина у поєднанні із неможливістю заявника проконтролювати факт внесення відомостей по його заяві до ЄРДР дає підстави стверджувати те, що перебіг, передбаченого ч. 1 ст. 304 КПК України, строку розпочинається із моменту, коли відповідна особа дізналася про допущену бездіяльність» [73];

➤ «Норми ч. 1 ст. 304 КПК України передбачають, що оскарження бездіяльності щодо невнесення відомостей у ЄРДР за заявою про вчинення кримінального правопорушення могло мати місце протягом 10 днів від часу отримання заяви уповноваженим на внесення відомостей до ЄРДР органом» [74].

Як показує аналіз судової практики наразі відсутній єдиний підхід щодо порядку обчислення десятиденного строку для оскарження невнесення

відомостей до ЄРДР. Тому з метою відповідності принципу правової визначеності та формування однакової судової практики, вважаємо, що доцільно розпочинати обчислення десятиденного строку, передбаченого ч. 1 ст. 304 КПК України, з наступного дня після завершення 24-годинного строку для внесення уповноваженою особою відомостей про вчинене кримінальне правопорушення до ЄРДР. Такий метод дозволяє найбільш точно визначити дату, від якої має розпочинатися відлік десятиденного строку для оскарження бездіяльності слідчого, дізнавача чи прокурора. Вказаний підхід також дозволяє врахувати, що пересічна особа не має об'єктивної можливості самостійно з відкритих джерел дізнатися, чи уповноважена особа органу досудового розслідування внесла відомості про кримінальне правопорушення до ЄРДР на підставі поданої нею заяви чи повідомлення. Тому не матиме суттєвого значення, якщо особа, не маючи інформації про внесення відомостей на підставі її заяви або звернення відомостей до ЄРДР, звернеться до слідчого судді із скаргою на бездіяльність щодо невнесення таких відомостей. У такому випадку слідчий, дізнавач чи прокурор нададуть слідчому судді пояснення, в якому викладуть інформацію про внесення відомостей до ЄРДР, а провадження у справі за скаргою на бездіяльність слідчого, дізнавача або прокурора буде закрито, про що вказано в ч. 2 ст. 305 КПК України.

При цьому, відповідно до ч. 5 ст. 115 КПК України, при обчисленні строків днями та місяцями не береться до уваги той день, від якого починається строк, за винятком строків тримання під вартою, проведення стаціонарної психіатричної експертизи, до яких зараховується неробочий час та які обчислюються з моменту фактичного затримання, взяття під варту чи поміщення до відповідного медичного закладу. Тобто, наприклад, першим днем строку для оскарження невнесення відомостей до ЄРДР є не день, коли особа звернулася із відповідною заявою чи повідомленням, а наступний день після завершення 24-годинного строку для внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР. Також потрібно зважати на положення ч. 7 ст. 115 КПК України, якщо закінчення строку, який обчислюється днями або місяцями, припадає на

неробочий день, останнім днем цього строку вважається наступний за ним робочий день, за винятком обчислення строків тримання під вартою та перебування в медичному закладі під час проведення стаціонарної психіатричної експертизи.

Слід зазначити, що наслідком пропуску строку, про який ішлося вище, є повернення скарги особі, яка її подала. Згідно з п. 3 ч. 2 ст. 304 КПК України, скарга повертається, якщо вона подана після закінчення строку, передбаченого частиною першою цієї статті, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або слідчий суддя за заявою особи не знайде підстав для його поновлення.

Проте, відповідно до ч. 1 ст. 117 КПК України, пропущений із поважних причин строк має бути поновлений за клопотанням заінтересованої особи ухвалою слідчого судді, суду. На підставі аналізу судової практики слід зазначити, що такими поважними причинами є, наприклад, ненадання відповіді з боку працівників органу досудового розслідування за умови звернення до них.

Згідно з ч. 1, 2, 3 ст. 306 КПК України, розгляд такої скарги здійснюється суддею місцевого суду, а в кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, – слідчим суддею Вищого антикорупційного суду не пізніше сімдесяти двох годин з моменту надходження відповідної скарги за обов'язкової участі особи, яка подала скаргу, чи її захисника, представника та слідчого, дізнавача чи прокурора, рішення, дії чи бездіяльність яких оскаржується; відсутність слідчого, дізнавача чи прокурора не є перешкодою для розгляду скарги.

У таких ситуаціях під час розгляду скарги слідчий суддя має проаналізувати обставини, викладені у відповідній скарзі, та прийняти одне із рішень, передбачених ч. 2 ст. 307 КПК України, а саме:

- 1) скасування рішення слідчого, дізнавача чи прокурора;
- 2) зобов'язання припинити дію;
- 3) зобов'язання вчинити певну дію;
- 4) відмову у задоволенні скарги.

У практичній діяльності також проблемними є ситуації, в яких слідчий суддя відмовляє у відкритті провадження за скаргою на бездіяльність уповноваженого суб'єкта, яка полягає в невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, або відмовляє у задоволенні такої скарги у зв'язку з тим, що неправильно вказано суб'єкта, бездіяльність якого оскаржується. Зокрема, Вищий антикорупційний суд в ухвалі від 28.06.2023 р. у справі № 991/5695/23 відмовив у задоволенні скарги з огляду на таке: «Враховуючи те, що директор НАБУ не є керівником органу досудового розслідування, а тому не може здійснювати досудове розслідування, користуючись при цьому повноваженнями слідчого, слідчий суддя приходить до висновку, що внесення відомостей до ЄРДР не належить до повноважень директора НАБУ, за таких обставин, у даному випадку бездіяльність директора НАБУ не виникла та не підлягає оскарженню» [75]. Є підстави вважати, що наведені слідчим суддею аргументи порушують принцип верховенства права, оскільки в такий спосіб обмежується доступ особи до правосуддя. В таких випадках доцільно враховувати, що часто особа об'єктивно не має можливості дізнатися, чию саме бездіяльність вона оскаржує, адже на момент звернення до слідчого судді зі скаргою вона ще не отримала від органу досудового розслідування офіційну відповідь на подану нею заяву чи повідомлення про кримінальне правопорушення. Тобто така позиція слідчих суддів містить надмірний формалізм, який перешкоджає процесу захисту потерпілим своїх порушених прав та законних інтересів та встановленню особи чи осіб, винних у вчиненні кримінального правопорушення.

Якщо ж слідчий суддя не задовольнить скаргу, наразі наявна можливість звернутися до суду апеляційної інстанції зі скаргою, яка подається протягом п'яти днів з дня її оголошення безпосередньо до суду апеляційної інстанції (ч. 1, 2 ст. 395 КПК України). Проте в апеляційному порядку можуть бути оскаржені ухвали слідчого судді, що стосуються розгляду скарг на бездіяльність прокурора, слідчого, дізнавача, яка полягає в невнесенні відомостей до ЄРДР, прийняті лише після 17 червня 2020 року.

Причиною цього є визнання неконституційними положень ч. 3 ст. 307 КПК України рішенням Конституційного Суду України від 17 червня 2020 року № 4-р(II)/2020 [76]. Відповідно до ч. 3 ст. 307 КПК України, ухвала слідчого судді за результатами розгляду скарги на рішення, дію чи бездіяльність слідчого, дізнавача чи прокурора не може бути оскаржена, окрім ухвали про відмову у задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження, скарги на відмову слідчого, прокурора в задоволенні клопотання про закриття кримінального провадження з підстав, визначених п. 9-1 ч. 1 ст. 284 КПК України, про скасування повідомлення про підозру та відмову у задоволенні скарги на повідомлення про підозру. Тобто вказана норма прямо унеможлиблювала оскарження ухвали слідчого щодо невнесення відомостей до ЄРДР у суд вищої інстанції, що порушувало право на доступ до правосуддя. Тому, зокрема, через відсутність контролю над слідчими суддями судів першої інстанції були випадки прийняття неаргументованих рішень. Зокрема, водночас суддя місцевого суду не хоче сваритися з прокурором, тому не задовольняє скарги, якщо прокурор заперечує [77, с. 55].

Тому на необхідності запровадження можливості оскарження в апеляційному порядку ухвали слідчого судді першої інстанції щодо невнесення відомостей до ЄРДР наголошували й науковці. Наприклад, М. Ю. Мерцалов вказував, що апеляційний перегляд справ, розглянутих слідчим суддею, щодо оскарження бездіяльності слідчого чи прокурора щодо невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР є реалізацією конституційної засади судочинства [78, с. 256].

Також важливо, що у випадку зобов'язання ухвалою слідчого судді слідчого, дізнавача, прокурора внести відомості про кримінальне правопорушення до ЄРДР, такі уповноважені особи не можуть звернутися зі скаргою до суду апеляційної інстанції. Вказану тезу підтверджує Верховний Суд у постанові від 07.06.2022 р. у справі № 522/17750/20: «Міркування, на яких ґрунтується Рішення Конституційного Суду України, жодним чином не можуть бути застосовані до оскарження рішення, яким суд зобов'язав прокурора чи

слідчого здійснити таку дію. У разі, коли суд зобов'язує прокурора чи слідчого внести відомості до ЄРДР, права особи, яка оскаржувала їх бездіяльність, на судовий захист реалізуються у першій інстанції, й тому їх захист не вимагає існування другої інстанції, як у випадку відмови суду зобов'язати прокурора чи слідчого внести відомості до ЄРДР» [79].

Слід вказати, що особи позбавлені можливості звернутися до суду касаційної інстанції з метою оскаржити ухвалу слідчого судді щодо невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після перегляду в суді апеляційної інстанції. Про це прямо вказує ч. 4 ст. 424 КПК України, ухвала слідчого судді після її перегляду в апеляційному порядку, а також ухвала суду апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги на таку ухвалу оскарженню в касаційному порядку не підлягають.

Вважаємо, що таке положення ч. 4 ст. 424 КПК України не суперечить нормі п. 8 ч. 1 ст. 129 Конституції України від 28.06.1996 р., відповідно до якої до основних засад судочинства належить, зокрема, забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення [80]. Тобто право на касаційне оскарження не є абсолютним, це підтверджує й судова практика Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). У п. 37 рішення ЄСПЛ від 18.11.2010 р. у справі «Мушта проти України» вказано: «...право на суд, одним з аспектів якого є право на доступ до суду, не є абсолютним, воно за своїм змістом може підлягати обмеженням, особливо щодо умов прийнятності скарги на рішення. Однак такі обмеження не можуть обмежувати реалізацію цього права у такий спосіб або до такої міри, щоб саму суть права було порушено. Ці обмеження повинні переслідувати легітимну мету, та має бути розумний ступінь пропорційності між використаними засобами та поставленими цілями» [81].

Доцільно також вказати, що Велика Палата Верховного Суду від 13.03.2019 р. у справі № 813/1596/18 вказала, що у межах спірних правовідносин (оскарження невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР) позивач і відповідач діють як учасники кримінального провадження, права і

обов'язки яких визначені кримінальним процесуальним законом, тому спір у цій справі не може бути предметом розгляду в адміністративному суді [82]. Враховуючи наведене, Велика Палата Верховного Суду зробила висновок, що вимоги у такому випадку мають розглядатися виключно за правилами кримінального судочинства.

Слід зазначити, що п. 5 ч. 1 ст. 615 ПКП України вказує, що у разі введення воєнного стану та якщо відсутня об'єктивна можливість виконання процесуальних дій у строки, визначені статтею 304 КПК України, – такі процесуальні дії мають бути проведені невідкладно за наявності можливості, але не пізніше ніж через 15 днів після припинення чи скасування воєнного стану. Такі зміни пов'язані з введенням воєнного стану на території України та покликані забезпечити якнайкраще виконання завдань кримінального провадження, доступ до правосуддя.

Окрім цього, характерні риси оскарження невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР наведено в додатку Б.

Також було проведено аналіз практики судів першої інстанції України, яка стосується оскарження бездіяльності слідчого, дізнавача, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, – було досліджено 100 рішень, інформація про які викладена в додатку В. За результатами вказаного аналізу було виявлено, що:

- у 61 випадку скаргу було задоволено, у 27 – відмовлено у задоволенні скарги, у 12 – скаргу повернуто (додаток Г);
- у 71 випадку до слідчого судді зі скаргою звертався потерпілий, у 29 – заявник (додаток Д);
- у 84 випадках уповноваженим суб'єктом було допущено бездіяльність, яка полягала у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення у строк, передбачений ч. 1 ст. 214 КПК України, у 16 – було відмовлено у внесенні таких відомостей до ЄРДР (додаток Е).

На підставі аналізу 100 судових рішень можна виділити такі підстави для причини відмови в задоволенні скарги слідчим суддею (додаток Є):

- відсутня бездіяльність слідчого, дізнавача, прокурора (2 випадки);
- скаржник не довів факт звернення із заявою/повідомленням про кримінальне правопорушення (2 випадки);
- розпочато кримінальне провадження на підставі поданої заяви/повідомлення про кримінальне правопорушення (4 випадки);
- прохальна частина скарги містить вимогу щодо зобов'язання внести відомості до ЄРДР неуповноваженого суб'єкта (1 випадок);
- відсутні обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення (17 випадків).

З огляду на проаналізовану судову практику можна виділити такі причини повернення скарги на бездіяльність уповноважених осіб, яка полягає в невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР (додаток Ж):

- порушено територіальну підсудність (1 випадок);
- скаргу подано особою, яка не мала такого права (4 випадки);
- пропущено строк для подачі скарги на бездіяльність уповноваженого суб'єкту (7 випадків).

Отже, невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань з боку уповноважених суб'єктів можна оскаржити до слідчого судді протягом десяти днів з моменту вчинення такої бездіяльності. Проте проаналізована судова практика демонструє відсутність усталеного підходу щодо початку відліку вказаного строку. Розгляд такої скарги відбувається за правилами кримінального судочинства.

На підставі аналізу кримінального процесуального законодавства України та судової практики, встановлено, що виділяють фактичні та юридичні підстави для набуття певної особою статусу потерпілого в межах певного кримінального провадження. До фактичних підстав належить отримання певних видів шкоди фізичною або юридичною особою, до юридичних – звернення до органу досудового розслідування із заявою про кримінальне правопорушення або залучення її до провадження як потерпілого, надання згоди про її залучення до

провадження в такому статусі. Важливо, що з цього моменту також особа набуває прав та обов'язків потерпілого.

Дослідивши судову практику, є підстави вважати, що набуття особою статусу потерпілого відбувається без винесення постанови слідчого або прокурора, тобто автоматично: з моменту звернення з відповідною заявою або надання згоди. Проте уповноважені суб'єкти, до яких належать слідчий, прокурор мають право для відмови у визнанні певної особи потерпілою, що оформлюється вмотивованою постановою. Однак особа, яка отримала таку відмову, має право звернутися зі скаргою до слідчого судді на таке рішення уповноваженої особи.

Встановлено, що підставами для відмови у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР є невказання обов'язкових реквізитів заяви чи повідомлення, відсутність обставин, які вказують на наявність ознак кримінального правопорушення, звернення до органу досудового розслідування не за підслідністю або до особи, яка не має відповідних повноважень. Проте дві останні підстави є занадто формалізованими та мають мету перешкодити реалізації завданню кримінального провадження як такого.

З'ясовано, що заяви та повідомлення про кримінальне правопорушення мають містити такі реквізити, як інформація про особу, яка звертається, орган досудового розслідування, до якого звертаються, її підпис тощо. Окрім цього, такі заяви повинні містити виклад обставин, які вказують на існування саме кримінального правопорушення.

Проаналізувавши положення КПК України, встановлено, що заявник або потерпілий мають право оскаржити до слідчого судді бездіяльність слідчого, дізнавача, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР протягом десяти днів з моменту виникнення такої бездіяльності. При цьому, розгляд такої скарги відбувається за правилами кримінального судочинства.

На підставі аналізу судової практики, зроблено висновок про відсутність усталеного підходу щодо початку відліку вказаного строку для оскарження такої бездіяльності.

Також вказано про можливість апеляційного оскарження ухвали слідчого судді у випадку відмови в задоволенні скарги на бездіяльність слідчого, дізнавача, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, проте така можливість виникла після 17.06.2020 р. через визнання неконституційною ч. 3 ст. 307 КПК України.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження сформульовано такі висновки і пропозиції:

1. З огляду на аналіз положень кримінального процесуального законодавства, виявлено, що змістом початку досудового розслідування є процесуальна діяльність слідчого, дізнавача, прокурора щодо прийняття заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення, самостійного виявлення з будь-яких джерел інформації про кримінальне правопорушення, їх аналіз та прийняття кінцевого рішення щодо необхідності проведення подальшого досудового розслідування. Встановлено, що початок досудового розслідування характеризується невеликою тривалістю і є обов'язковою складовою кожного кримінального провадження. Цей етап є основою для подальших дій у межах досудового розслідування, а внесення інформації про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань є початковою точкою для проведення подальших слідчих дій та застосування примусових процесуальних заходів.

2. Після дослідження положень КПК України вказано про відсутність належного регулювання початку досудового розслідування на повітряних суднах, на території дипломатичних представництв та консульських установ України. Чинне законодавство не містить конкретних вказівок щодо термінів, протягом яких інформація про кримінальне правопорушення повинна бути внесена до ЄРДР, та спеціально уповноваженого суб'єкта для здійснення такого внесення. З'ясовано, що надалі є актуальною проблема надмірного навантаження слідчих, дізнавачів, прокурорів у зв'язку з обов'язком швидко перевірити інформацію про нові правопорушення та одночасно продовжувати вже відкриті досудові розслідування. Водночас статистика за 2020-2023 рр. свідчить про збільшення кількості внесених до ЄРДР кримінальних правопорушень. Також до КПК України було внесено зміни щодо особливостей здійснення початку досудового розслідування під час воєнного стану, мета таких змін – сприяти найбільш швидкій реакції з боку державних органів.

3. Дослідивши положення КПК України та судову практику, визначено, що підставами виникнення кримінальних процесуальних відносин слугують заява чи повідомлення громадян про кримінальне правопорушення, самостійне виявлення з будь-якого джерела уповноваженим суб'єктом обставин, що свідчать про вчинення такого правопорушення.

4. На підставі опрацювання судової практики, вказано про доцільність розмежування реєстрації заяв та повідомлень про правопорушення та внесення відомостей до ЄРДР, оскільки вказані дії належать до різних етапів початку досудового розслідування. Важливо, що уповноважені суб'єкти мають обов'язок прийняти та зареєструвати в облікових документах всі заяви чи повідомлення, які надійдуть від громадян до органу досудового розслідування, проте відомості про кримінальне правопорушення до ЄРДР будуть вноситися лише на підстав тих заяв і повідомлень, які вказують на вагомі обставини такого правопорушення, тобто його склад. У випадку, якщо заява чи повідомлення про правопорушення не містить обставин, які свідчать, що воно належить до кримінальних, їх розгляд відбувається в порядку, встановленому Законом України «Про звернення громадян» або законодавства про адміністративні правопорушення.

5. На підставі аналізу праць науковців та положень кримінального процесуального законодавства, запропоновано внести зміни до ч. 1 ст. 214 КПК України та збільшити час для внесення інформації про кримінальне правопорушення до ЄРДР з 24 до 72 годин. Така необхідність викликана проблемою надмірного завантаження слідчих, дізнавачів та прокурорів, тому з метою належної перевірки відомостей про кримінальне правопорушення ці суб'єкти потребують більше часу для здійснення перевірки інформації, яка надійшла до них.

6. Встановлено, що після проведення попередньої перевірки заяви, повідомлення про правопорушення, обставин, які були самостійно виявлені уповноваженим суб'єктом, приймається рішення про доцільність проведення досудового розслідування. У випадку необхідності здійснення подальшого

розслідування відомості про кримінальне правопорушення мають бути внесені до ЄРДР. Важливо, що ЄРДР обов'язково повинен містити інформацію про короткий виклад фактичних обставин правопорушення та попередню правову кваліфікацію.

7. Визначено, що існують фактичні та юридичні підстави для набуття особою статусу потерпілого в межах певного кримінального провадження. Зокрема, фактичними підставами є отримання від кримінального правопорушення фізичною особою моральної, фізичної або майнової шкоди, та майнової шкоди – юридичної особою; до юридичних – звернення до органу досудового розслідування із заявою про кримінальне правопорушення або залучення особи до провадження як потерпілого, надання згоди про її залучення до провадження в такому статусі. Запропоновано внести зміни до ч. 1 ст. 55 КПК України, відповідно до яких надати можливість набуту статусу потерпілого юридичній особі у випадку завдання моральної шкоди за приниження її ділової репутації. Вказано, що особа стає потерпілою автоматично: з моменту звернення з відповідною заявою або згодою, тобто без необхідності отримання постанови від уповноваженої особи органу досудового розслідування, що підтверджується судовою практикою. Проте слідчий, прокурор можуть відмовити у визнанні певної особи потерпілою, що оформлюється вмотивованою постановою, яка може бути оскаржена до слідчого судді.

8. Встановлено, що підставами для відмови у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР можуть бути невказання обов'язкових реквізитів у заяві або повідомленні, а також відсутність обставин, що свідчать про вчинення кримінального правопорушення, звернення до органу досудового розслідування не за підслідністю або до особи, яка не має відповідних повноважень.

9. З огляду на положення КПК України, зазначено про наявність у заявника або потерпілого можливості оскаржити до слідчого судді бездіяльність слідчого, дізнавача, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, протягом десяти днів з моменту виникнення такої

бездіяльності. Вказано про відсутність усталеного підходу щодо початку відліку десятиденного строку для оскарження такої бездіяльності, що підтверджується судовою практикою. Тому запропоновано розпочинати відрахування вказаного строку з наступного дня після завершення 24-годинного строку для внесення уповноваженою особою відомостей про вчинене кримінальне правопорушення до ЄРДР. Визначено, що наразі дозволено використовувати апеляційне оскарження ухвали слідчого судді у випадку відмови в задоволенні скарги на бездіяльність уповноваженого суб'єкта, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР. Запровадження такої можливості пов'язане з визнанням 17.06.2020 р. ч. 4 ст. 307 КПК України неконституційною з метою ефективного контролю за діяльністю слідчих суддів та захисту прав потерпілих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#Text> (дата звернення: 12.01.2024).
2. Барабаш Т. М. Проблемні питання етапності досудового розслідування в кримінальному провадженні України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 5. С. 115-119.
3. Бірюков А. М., Гончаренко В. Г., Беляєва К. В. Кримінальне процесуальне право України. Навчальний посібник. Юстиніан. 2014. URL: https://pidru4niki.com/71136/pravo/pochatok_dosudovogo_rozsliduvannya (дата звернення: 15.01.2024).
4. Кримінально-процесуальний Кодекс України: Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки від 28.12.1960 р. № 1002-05. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-05#Text> (дата звернення: 12.01.2024).
5. Столітній А. В. Початок досудового розслідування: правова природа, регламентація та межі прокурорського нагляду. *Право і суспільство*. 2015. № 4. С. 200-206.
6. Рекомендація № 6R (87) 18 Комітету Міністрів Ради Європи «Стосовно спрощення кримінального судочинства»: міжнародний документ від 17.09.1987 р. № 6R(87)18. URL: https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_339 (дата звернення: 18.01.2024).
7. Концепція реформування кримінальної юстиції України: Указ Президента України від 08.04.2008 р. № 311/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/311/2008> (дата звернення: 12.01.2024).
8. Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Казахстан: Закон Республіки Казахстан від 04.07.2014 р. № 231-V. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575852&pos=4;-108#pos=4;-108 (дата звернення: 18.01.2024).

9. Кримінально-процесуальний кодекс Грузії: Закон Грузії від 03.11.2009 р. № 1772. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/90034?publication=150> (дата звернення: 18.01.2024).

10. Басай В. Д., Савченко В. А., Садова Т. В. Кримінальний процес України, Республіки Польщі та ФРН: порівняльний аналіз. Навчальний посібник. Київ: Алерта, 2015. 480 с.

11. Фаранник В. І. Досудове слідство у кримінальному судочинстві України: стан та перспективи реформування. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України: зб. наук. пр. 2010. № 1. С. 56-63.

12. Постанова Верховного Суду від 06.09.2022 р., судова справа № 506/392/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106141449> (дата звернення: 12.02.2024).

13. Проект Закону України про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України з метою оптимізації залучення спеціалістів під час досудового розслідування. Верховна Рада України: офіційний веб-портал. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42822> (дата звернення: 07.04.2024).

14. Про дипломатичну службу: Закон України від 07.06.2018 р. № 2449-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19#Text> (дата звернення: 06.02.2024).

15. Про Консульський статут України: Указ Президента України від 02.04.1994 р. № 127/94. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127/94#Text> (дата звернення: 06.02.2024).

16. Галаган В. І., Качалова О. М. Особливості початку досудового розслідування при виявленні ознак кримінального правопорушення на території дипломатичних представництв чи консульських установ України. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. 2013. № 2 (8). С. 1-14.

17. Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення: наказ Офісу Генерального прокурора від 30.06.2020 р. № 298. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text> (дата звернення: 20.01.2024).

18. Гуртієва Л. М. Способи збирання та перевірки доказів на стадії досудового розслідування. Актуальні проблеми доказування у кримінальному провадженні: матеріали Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (Одеса, 27 лист. 2013 р.). Одеса. 2013. С. 248–253.

19. Галаган В. І. Проблеми вдосконалення кримінально-процесуальної діяльності органів внутрішніх справ України: монографія. Київ, 2002. 300 с.

20. Аленін Ю. П. Початок досудового розслідування за КПК України 2012 року. *Юридичний часопис національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 198–203.

21. Лобойко Л. М. Початок досудового розслідування за новим КПК. *Новели Кримінального процесуального кодексу України 2012 року: збірник статей*. Київ, 2012. С. 33–43.

22. Фаранник В. І. Початок досудового розслідування та особливості кримінального переслідування за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. *Вісник ХНУВС*. 2012. № 2 (57). С. 178-195.

23. Дрозд В. Г. Окремі питання регламентації початку досудового розслідування в умовах проведення правової реформи. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 12. С. 268–272.

24. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування за 2020, 2021, 2022, 2023 роки. Офіс Генерального прокурора: веб-сайт. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2/> (дата звернення: 09.02.2024).

25. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 11.02.2024).

26. Щодо окремих питань здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: лист Верховного Суду від 03.03.2022 р. № 1/0/2-22. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VSS00820?an=1> (дата звернення: 11.02.2024).

27. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 08.02.2019 р. № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text> (дата звернення: 24.02.2024).

28. Інструкція про порядок приймання, реєстрації та розгляду в Службі безпеки України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення вказує, що заява про кримінальне правопорушення: наказ Служби безпеки України від 16.11.2012 р. № 515. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2022-12#Text> (дата звернення: 26.02.2024).

29. Сервецький І. В. Кримінально-процесуальні засоби вирішення заяв та повідомлень громадян про кримінальні правопорушення. *Юридична наука*. 2014. № 6. С. 35-48.

30. Узагальнення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ про практику розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування від 12.01.2017 р. № 9-49/0/4-17. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VRR00212> (дата звернення: 12.02.2024).

31. Постанова Верховного Суду від 30.09.2021 р., судова справа № 556/450/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100109396> (дата звернення: 16.02.2024).

32. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 р. № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text> (дата звернення: 12.03.2024).

33. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18/conv#Text> (дата звернення: 12.03.2024).

34. Вапнярчук В. В. Сутність початку досудового розслідування за новим КПК України. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2013. № 26. С. 177–186.
35. Тертишник В. М. Кримінально-процесуальне право України: підручник. Київ: А.С.К., 2003. 1119 с.
36. Словник української мови: в 11 томах. Том 7, 1986. С. 573. URL: <http://sum.in.ua/s/pryvid> (дата звернення: 26.02.2024).
37. Дрозд В. Г., Пономаренко А. В., Абламський С. Є. та ін. Забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 498 с.
38. Благута Р. І., Климчук М. П., Сакал В. М., Цуцкірідзе М. С. Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів під час досудового розслідування: навчальний посібник. Львів, 2014. 216 с.
39. Кунтій А. І. Початок нового досудового розслідування за результатами проведення НСРД. Процесуальні аспекти досудового розслідування: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 07 квітня 2017 р.). Одеса, 2017. С. 117–119.
40. Шкелебей В. А. Початок досудового розслідування за заявою чи повідомленням: теорія та практика. *Право і суспільство*. 2022. № 6. С. 275–280.
41. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 27.04.2020 р. № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text> (дата звернення: 12.03.2024).
42. Ухвала Вищого антикорупційного суду від 07.10.2022 р., судова справа № 991/4166/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106693048> (дата звернення: 13.03.2024).
43. Ухвала Вищого антикорупційного суду від 13.10.2022 р., судова справа № 991/4442/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106790300> (дата звернення: 13.03.2024).

44. Дрозд В. Г. Правове регулювання досудового розслідування: проблеми теорії та практики: монографія. Київ, 2018. 448 с.

45. Черечукіна Л. В. Точка відліку кримінального провадження за проектом КПК України (чи відповідає механізм кримінального провадження принципам публічності та змагальності?). Забезпечення законності в діяльності органів досудового слідства та дізнання: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Луганськ, 26 берез. 2012 р.). Луганськ, 2012. С. 5–12.

46. Ухвала Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду від 11.06.2021 р., судова справа № 991/3609/21. URL: <https://revestr.court.gov.ua/Review/97608840> (дата звернення: 13.03.2024).

47. Постанова Верховного Суду від 23.11.2021 р., судова справа № 332/1189/18. URL: <https://revestr.court.gov.ua/Review/101424412> (дата звернення: 14.03.2024).

48. Постанова Верховного Суду від 06.07.2022 р., судова справа № 454/2576/17. URL: <https://revestr.court.gov.ua/Review/105218405> (дата звернення: 14.03.2024).

49. Постанова Верховного Суду від 20.10.2022 р., судова справа № 565/1354/19. URL: <https://revestr.court.gov.ua/Review/106988921> (дата звернення: 14.03.2024).

50. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv#Text> (дата звернення: 10.03.2024).

51. Михайлова Н. В. Інститут захисту прав потерпілого за новим КПК України. *Право і суспільство*. 2013. № 2. С. 203-206.

52. Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Болгарія: Закон Республіки Болгарія від 29.04.2006 р. URL: <https://justice.government.bg/home/normdoc/2135512224> (дата звернення: 10.03.2024).

53. Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Італія: Указ Президента Республіки Італія від 22.09.1988 р. № 447. URL:

https://www.gazzettaufficiale.it/atto/vediMenuHTML?atto.dataPubblicazioneGazzetta=1988-10-24&atto.codiceRedazionale=088G0492&tipoSerie=serie_generale&tipoVigenza=vigenteAData (дата звернення: 10.03.2024).

54. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16.01.2019 р., судова справа № 439/397/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79298600> (дата звернення: 27.02.2024).

55. Ухвала Верховного Суду від 10.02.2020 р., судова справа № 234/16822/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87517560> (дата звернення: 27.02.2024).

56. Постанова Верховного Суду від 15.09.2021 р., судова справа № 757/1762/21-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99748204> (дата звернення: 27.02.2024).

57. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. Київ: Ваїте, 2014. 280 с.

58. Ольховська М. М. Про питання законодавчого забезпечення права на оскарження рішення прокурора, слідчого про відмову у визнанні потерпілим під час досудового розслідування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: юриспруденція*. 2018. № 36. С. 161-163.

59. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11.03.2021 р., судова справа № 9901/540/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95654418> (дата звернення: 27.02.2024).

60. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 07.04.2024).

61. Симчук А. А. Заяви та повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення у структурі початку досудового розслідування. *Юридична наука*. 2015. № 8. С. 178-184.

62. Постанова Верховного Суду від 09.04.2020 р., судова справа № 752/7047/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88790848> (дата звернення: 07.04.2024).

63. Ухвала Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області від 01.04.2024 р., судова справа № 686/30897/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116172543> (дата звернення: 07.04.2024).

64. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 07.04.2024).

65. Вапнярчук В. В. Щодо окремих питань підслідності, допустимості доказів та початку досудового розслідування. *Право та державне управління*. 2017. № 1 (26). С. 107-115.

66. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 17.02.2021 р., судова справа № 9901/471/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95439676> (дата звернення: 07.04.2024).

67. Постанова Верховного Суду від 26.10.2021 р., судова справа № 263/6791/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100778831> (дата звернення: 07.04.2024).

68. Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32012L0029> (дата звернення: 21.02.2024).

69. Ухвала Волинського апеляційного суду від 12.01.2023 р., судова справа № 161/6/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108376256> (дата звернення: 21.02.2024).

70. Ухвала Черкаського апеляційного суду від 17.05.2023 р., судова справа № 705/919/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110914606> (дата звернення: 21.02.2024).

71. Ухвала Одеського апеляційного суду від 28.03.2023 р., судова справа № 947/4986/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109921832> (дата звернення: 21.02.2024).

72. Ухвала Житомирського апеляційного суду від 25.07.2023 р., судова справа № 295/8156/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112497012> (дата звернення: 21.02.2024).

73. Постанова Чернівецького апеляційного суду від 29.03.2023 р., судова справа № 725/1603/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109865283> (дата звернення: 21.02.2024).

74. Ухвала Київського апеляційного суду від 19.07.2022 р., судова справа № 757/68696/21-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106315299> (дата звернення: 21.02.2024).

75. Ухвала Вищого антикорупційного суду від 28.03.2023 р., судова справа № 991/5695/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111829198> (дата звернення: 05.02.2024).

76. Рішення Конституційного Суду України від 17.06.2020 р., справа № 4-р(II)/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va04p710-20#Text> (дата звернення: 05.02.2024).

77. Белкін М. Л., Белкін Л. М. Обмеження права на судові оскарження на стадії досудового розслідування за КПК 2012 р. як чинник порушення прав приватних осіб. *Судова апеляція*. 2017. № 1 (146). С. 50-60.

78. Мерцалов М. Ю. Колізійні питання апеляційного перегляду справ про оскарження бездіяльності слідчого, прокурора про невнесення відомостей до ЄРДР. *Молодий вчений*. 2017. № 5 (45). С. 254-257.

79. Постанова Верховного Суду від 07.06.2022 р., судова справа № 522/17750/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104748398> (дата звернення: 23.02.2024).

80. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254/96-к. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#top> (дата звернення: 23.02.2024).

81. Рішення Європейського суду з прав людини від 18.11.2010 р., справа «Мушта проти України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_660#top (дата звернення: 23.02.2024).

82. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13.03.2019 р., судова справа № 813/1596/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80783382> (дата звернення: 23.02.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А.

Статистика про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати судового розслідування за 2020-2023 роки²

	<i>Обліковано кримінальних правопорушень у звітному періоді</i>	<i>Кримінальні правопорушення, за якими провадження направлені до суду (п.п. 2,3 ст. 283 КПК України)</i>	<i>Кримінальні правопорушення, за якими провадження скеровані до суду з клопотанням про закриття за п. 3-1 ч. 1 ст. 284 КПК України</i>	<i>Кримінальні правопорушення, у яких провадження закрито</i>	<i>Кримінальні правопорушення, у яких на кінець звітного періоду рішення не прийнято (про закінчення або зупинення)</i>
2023 рік	475 595	168 456	88	235 540	302 081
2022 рік	362 636	114 916	18	244 227	242 190
2021 рік	321 443	156 695	11	413 624	160 929
2020 рік	360 622	152 348	13	424 326	204 754

² <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2/>

Додаток Б.

Початок досудового розслідування кримінальних правопорушень

Підстави для початку досудового розслідування:

- 1) заяви про кримінальне правопорушення;
- 2) повідомлення про кримінальне правопорушення;
- 3) самостійне виявлення слідчим, дізнавачем, прокурором з будь-якого джерела обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення (ч. 1 ст. 214 КПК України).

Етапи початку досудового розслідування:

- 1) звернення до органу досудового розслідування із заявою, повідомленням про кримінальне правопорушення або виявлення слідчим, дізнавачем, прокурором з будь-якого джерела обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;
- 2) реєстрація поданих заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення;
- 3) попередня перевірка уповноваженими суб'єктами заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення, обставин, виявлених слідчих, дізнавачем, прокурором, на наявність обставин, достатніх для внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР;
- 4) прийняття рішення щодо доцільності або недоцільності внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР протягом 24 годин з моменту вчинення дій, вказаних у п. 1.

**Оскарження невнесення відомостей про кримінальне
правопорушення до ЄРДР:**

- 1) скарга на бездіяльність слідчого, дізнавача, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, може бути оскаржена до слідчого судді слідчого судді місцевого суду, а в кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, - слідчим суддею Вищого антикорупційного суду (ст. 303, 306 КПК України);
- 2) строк для звернення зі скаргою становить десять днів з моменту вчинення бездіяльності уповноваженими суб'єктами та розпочинається з наступного дня після завершення 24-годинного строку для внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР (ст. 115, 304 КПК України);
- 3) строк розгляду скарги слідчим суддею протягом п'яти днів з моменту надходження скарги (ст. 306 КПК України);
- 4) у випадку незгоди з рішенням слідчого судді першої інстанції існує можливість звернутися до суду апеляційної інстанції.

Додаток В.

Аналіз практики судів першої інстанції України: оскарження бездіяльності слідчого, дізнавача, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення

<i>№ п/п</i>	<i>Дата ухвалення рішення</i>	<i>Номер справи та зіпосилання на справу</i>	<i>Назва суду</i>	<i>Суб'єкт звернення до правоохоронних органів</i>	<i>Причина звернення зі скаргою</i>	<i>Результат розгляду</i>	<i>Причина відмови/повернення</i>
1.	07.03.2024	175/3433/24	Дніпропетровський районний суд Дніпропетровської області	Заявник	Відмова у внесенні відомостей до ЄРДР відносно судді ОСОБА_3, оскільки його дії не містять ознак кримінального правопорушення.	Повернути скаргу	Скаргу подано після завершення 10-денного строку для оскарження і не подано заяви про поновлення такого строку
2.	06.03.2024	484/1171/24	Первомайський міськрайонний суд Миколаївської області	Потерпілий	Невнесення відомостей до ЄРДР у передбачений законом строк про злочин, який він заявив до ЄРДР.	Відмовити у задоволенні скарги	В матеріалах скарги ОСОБА_3 від 29.02.2024 року вказано, обставини, що не можуть свідчити про вчинення кримінальних правопорушень, відповідальність за які

							передбачено відповідними нормами КК України.
3.	07.03.2024	175/3495/24	Дніпропетровський районний суд Дніпропетровської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
4.	05.03.2024	636/1569/24	Чугуївський міський суд Харківської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
5.	29.02.2024	274/502/24	Бердичівський міськрайонний суд Житомирської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-

6.	29.02.2024	761/46621/23	Шевченківський районний суд міста Києва	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити у задоволенні скарги	Прохальна частина скарги містить прохання зобов'язати внести відомості до ЄРДР не уповноважений орган (згідно трекінгу відправки АТ «Укрпошта» отримана Державним бюро розслідувань 08.12.2023 а відтак саме вказаний орган, у відповідності до положень ст. 214 КПК України, мав виконувати вимоги закону щодо .реєстрації заяви про злочин у ЄРДР, попри це, у своїй скарзі заявник просить зобов'язати Територіальне управління Державного бюро розслідувань, розташоване у м. Львові внести
----	------------	------------------------------	---	---------	---	--------------------------------	--

							відомості до ЄРДР на підставі заяви про кримінальне правопорушення від 04.12.2023)
7.	23.02.2024	686/4875/24	Хмельницький міськрайонний суд Хмельницької області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити у задоволення скарги	Заява про вчинення кримінального правопорушення не містить відомостей про кримінальне правопорушення та про особу, яка його могла вчинити.
8.	20.02.2024	757/7592/24-к	Печерський районний суд м. Києва	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
9.	19.02.2024	646/4568/23	Комінтернівський районний суд м. Харкова	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити у задоволенні скарги	Доводи зводяться фактично до незгоди з процесуальними рішеннями судді, в іншій частині скарги доводи останньої не містять обставин, що

							зумовлюють початок досудового розслідування.
10.	16.02.2024	523/2324/24	Суворовський районний суд м. Одеси	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
11.	15.02.2024	531/255/24	Карлівський районний суд Полтавської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
12.	14.02.2024	463/1174/24	Личаківський районний суд м. Львова	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Повернути заяву	Скарга подана після закінчення строку, передбаченого частиною першою ст.304 КПК України, а підстав для його поновлення слідчий суддя за заявою особи не знайшов, оскільки

							зазначені такі скаржником у поданій скарзі не відповідають ознакам поважності
13.	12.02.2024	712/1712/24	Соснівський районний суд м. Черкаси	Потерпілий	Відмова у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР	Скаргу задовольнити	-
14.	09.02.2024	758/1354/24	Подільський районний суд міста Києва	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
15.	08.02.2024	703/449/24	Смілянський міськрайонний суд Черкаської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити у задоволенні скарги	Як доводи заяви, так і скарги не містять не містять ознак кримінального правопорушення

16.	05.02.2024	522/1439/24	Приморський районний суд м. Одеси	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
17.	02.02.2024	175/1536/24	Дніпропетровський районний суд Дніпропетровської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Повернути скаргу	Скаргу подано після завершення 10-денного строку для оскарження і не подано зави про поновлення такого строку
18.	01.02.2024	295/1221/24	Богунський районний суд м. Житомира	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
19.	01.02.2024	757/4067/24-к	Печерський районний суд м. Києва	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у	Скаргу задовольнити	-

					передбачений законом строк		
20.	31.01.2024	761/3055/24	Шевченківський районний суд міста Києва	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити у задоволенні скарги	Аналізуючи зміст заяви та скарги, слідчий суддя вважає, що, в розумінні ст. ст. 2, 11 КК України, вона не містить даних про вчинення діяння, яке містить ознаки злочину та є суспільно небезпечним.
21.	29.01.2024	761/3079/24	Шевченківський районний суд міста Києва	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
22.	26.01.2024	712/1002/24	Соснівський районний суд м. Черкаси	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-

23.	26.01.2024	686/28739/23	Хмельницький міськрайонний суд Хмельницької області	Потерпілий	Відмова у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення	Відмовити у задоволенні скарги	У заяві про вчинення кримінального правопорушення відомості не можуть слугувати належною підставою для ініціювання кримінального провадження та є необґрунтованим застосуванням заходу кримінально-правового примусу, а відтак підстави для задоволення скарги відсутні.
24.	25.01.2024	629/7291/23	Близнюківський районний суд Харківської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити у задоволенні скарги	Обставини викладені у скарзі, за своїм змістом та суттю, є висловленням незгоди із процесуальними рішеннями суддів у конкретних справах та не є повідомленням про злочин, оскільки містить інформацію, пов'язану із

							здійсненням суддею судочинства.
25.	23.02.2024	645/358/24	Фрунзенський районний суд м. Харкова	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
26.	19.01.2024	740/226/24	Ніжинський міськрайонний суд Чернігівської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити у задоволенні скарги	Заява в сукупності не містить достатніх об'єктивних даних та конкретних фактів щодо наявності ознак об'єктивної сторони кримінальних правопорушень.
27.	17.01.2024	274/9154/23	Бердичівський міськрайонний суд Житомирської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-

28.	16.01.2024	554/316/24	Октябрський районний суд м. Полтави	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити у задоволенні скарги	Викладені в заяві редактора ТОВ «Останній Бастион» ОСОБА_3 від 28 грудня 2023 року обставини про кримінальне правопорушення є аналогічними тим, які підлягають доказуванню відповідно до ч. 1 ст. 91 КПК України в кримінальному провадженні № 12023175420000802 від 15 грудня 2023 року за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 342 КК України
29.	15.01.2024	756/50/24	Оболонський районний суд м. Києва	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у	Скаргу задовольнити	-

					передбачений законом строк		
30.	12.01.2024	175/198/24	Дніпропетровський районний суд Дніпропетровської області	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
31.	11.01.2024	705/149/24	Уманський міськрайонний суд Черкаської області	Потерпілий	Відмова у внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР	Відмовити у задоволенні скарги	Наведені обставини свідчать про відсутність ознак кримінального правопорушення, а лише вказують на існування цивільного спору.
32.	09.02.2024	569/82/24	Рівненський міський суд Рівненської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
33.	05.02.2024	688/17/24	Шепетівський міськрайонний суд	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне	Скаргу задовольнити	-

			Хмельницької області		правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк		
34.	04.01.2024	645/7355/23	Фрунзенський районний суд м. Харкова	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити у задоволенні скарги	По заяві фактично внесені відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочато розслідування
35.	03.01.2024	161/4/24	Луцький міськрайонний суд Волинської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити у задоволенні скарги	Заява не містить викладу конкретних обставин, які прямо свідчили б про вчинення кримінальних правопорушень, а твердження мають загальний характер та ґрунтуються на припущеннях про існування тих чи інших фактів (вчинення протиправних дій), тобто його суб'єктивній оцінці

							певних подій, адже жодних конкретних відомостей, які могли б бути перевірені в ході досудового розслідування, заява не містить.
36.	01.01.2024	299/8613/23	Виноградівський районний суд Закарпатської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
37.	29.12.2023	242/2148/23	Селидівський міський суд Донецької області	Потерпілий	Відмова у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення в ЄРДР	Скаргу задовольнити	-
38.	28.12.2023	212/10817/23	Жовтневий районний суд міста Кривого Рогу Дніпропетровської області	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити у задоволенні скарги	Внесення окремого повідомлення про кримінальне правопорушення є зайвим, оскільки за зверненням від 10 грудня 2023 року

							представника ТОВ «Кривбас-МЕТ» уповноваженими особами в Дніпропетровській області вже були проведені необхідні заходи для розкриття події кримінального правопорушення та направлено за підвідомчістю зібрані докази до компетентного слідчого органу, в провадженні якого вже перебуває кримінальне провадження за ознаками ч. 1 ст. 438 КК України.
39.	26.12.2023	629/6937/23	Лозівський міськрайонний суд Харківської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-

40.	22.12.2023	161/22302/23	Луцький міськрайонний суд Волинської області	Потерпілий	Відмова у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення в ЄРДР	Скаргу задовольнити	-
41.	21.12.2023	487/9214/23	Заводський районний суд м. Миколаєва	Потерпілий	Відмова у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення в ЄРДР	Відмовити у задоволенні скарги	Уповноважені особи ТУ ДБР розташованого у м. Миколаєві в межах розгляду заяви ОСОБА_4 від 06.12.2023 року, діяли в межах своїх повноважень, тому слідчий суддя вважає, що підстави для внесення відомостей до ЄРДР про вчинення кримінального правопорушення за даною заявою відсутні, а скарга ОСОБА_4 є необґрунтована.
42.	19.12.2023	303/12096/23	Мукачівський міськрайонний суд Закарпатської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у	Скаргу задовольнити	-

					передбачений законом строк		
43.	15.12.2023	229/5300/23	Дружківський міський суд Донецької області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
44.	14.12.2024	643/13090/23	Московський районний суд м. Харкова	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу повернути	До клопотання про поновлення строку на подання скарги заявником не додано доказів на підтвердження неможливості звернутись до суду у межах встановленого <u>ст.304</u> <u>КПК</u> Ураїни строку, не доведено, що пропуск встановленого законодавцем строку відбувся за поважних причин, які не залежали від його волі.

45.	13.12.2023	463/10151/23	Личаківський районний суд м. Львова	Заявник	Відмова у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення в ЄРДР	Скаргу задовольнити	-
46.	12.12.2023	754/16742/23	Деснянський районний суд м. Києва	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити у задоволенні скарги	З заяви не вбачається, яке саме суспільно небезпечне діяння, що містить склад кримінального правопорушення, вчинено, в заяві не наведено короткий виклад обставин, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення.
47.	08.12.2023	753/22211/23	Дарницький районний суд м. Києва	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-

48.	07.12.2023	760/28229/23	Солом'янський районний суд м. Києва	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
49.	05.12.2023	161/20940/23	Луцький міськрайонний суд Волинської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
50.	04.12.2023	947/37746/23	Київський районний суд міста Одеси	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
51.	01.12.2023	175/9137/23	Дніпропетровський районний суд Дніпропетровської області	Заявник	Відмова у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення в ЄРДР	Повернути скаргу	Скаргу подано після завершення 10-денного строку для оскарження і не подано зави про поновлення такого строку

52.	30.11.2023	754/17110/23	Деснянський районний суд міста Києва	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
53.	29.11.2023	613/2068/23	Богодухівський районний суд Харківської області	Потерпілий	Відмова у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення в ЄРДР	Повернути скаргу	Скаргу подано після завершення 10-денного строку для оскарження і не подано зави про поновлення такого строку
54.	27.11.2023	638/18253/23	Держинський районний суд м. Харкова	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
55.	24.11.2023	207/6290/23	Баглійський районний суд м. Дніпродзержинська Дніпропетровської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити у задоволенні скарги	Згідно витягу з ЄРДР № 42023052220000356 від 22.11.2023 року вбачається, що 22 листопада 2023 року до Єдиного реєстру досудових

							розслідувань внесено відомості за заявою Військової частини НОМЕР_1 із попередньою кваліфікацією ч.5 ст. 407 КК України. На даний час досудове розслідування триває.
56.	23.11.2023	712/12781/23	Соснівський районний суд м. Черкаси	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
57.	20.11.2023	591/10671/23	Зарічний районний суд м. Суми	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
58.	17.11.2023	592/17348/23	Ковпаківський районний суд міста Суми	Потерпілий	Відмова у внесенні відомостей про кримінальне	Відмовити у задоволенні скарги	Обставин, скарга не містить достатніх та конкретних даних, які б вказували на

					правопорушення в ЄРДР		наявність ознак кримінального правопорушення в діях ОСОБА_4 .
59.	16.11.2023	757/51903/23-к	Печерський районний суд міста Києва	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	
60.	14.11.2023	274/7934/23	Бердичівський міськрайонний суд Житомирської області	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Повернути скаргу	Через те, що скарга не підписана заявником, відсутні підстави вважати, що скаргу подано саме ОСОБА_2 (заявником), тобто особою, яка має право на її подання, а не іншою особою, яка такого права не має.
61.	10.11.2023	185/13276/23	Павлоградський міськрайонний суд Дніпропетровської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у	Скаргу задовольнити	-

					передбачений законом строк		
62.	09.11.2023	235/2490/23	Красноармійський міськрайонний суд Донецької області	Потерпілий	Відмова у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення в ЄРДР	Скаргу задовольнити	-
63.	08.11.2023	203/6624/23	Кіровський районний суд міста Дніпропетровська	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу повернути	Скарга подана особою, яка не має права подавати скаргу згідно п.5 ч.1 ст.303 КПК України, оскільки доказів наявності відповідних повноважень, згідно ст. ст. 58, 641 КПК України, суду не надано.
64.	06.11.2023	713/3370/23	Вижницький районний суд Чернівецької області	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити у задоволенні скарги	Слідчий суддя дійшов до висновку про відсутність підстав для внесення повідомлення ОСОБА_3 від 30.10.2023 року про кримінальне

							правопорушення до ЄРДР
65.	03.11.2023	727/11394/23	Шевченківський районний суд м. Чернівці	Потерпілий	Відмова у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення в ЄРДР	Скаргу задовольнити	-
66.	02.11.2023	760/24574/23	Солом'янський районний суд м. Києва	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
67.	31.10.2023	229/7140/23	Дружківський міський суд Донецької області	Заявник	Відмова у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення в ЄРДР	Скаргу задовольнити	-
68.	27.10.2023	757/48152/23-к	Печерський районний суд м. Києва	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у	Скаргу повернути	При зверненні до суду зі скаргою не були дотримані вимоги кримінального процесуального закону стосовно оформлення повноважень на

					передбачений законом строк		подання скарги, тому вона підлягає поверненню (особа не мала права її подавати)
69.	26.10.2023	461/9049/23	Галицький районний суд м. Львова	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
70.	24.10.2023	947/33583/23	Київський районний суд міста Одеси	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити у задоволенні скарги	Скарга заявника є необґрунтованою та задоволенню не підлягає: слідчий суддя критично оцінює скрін копію поштової скриньки, яка було додана заявником, оскільки з неї не вбачається, що вищевказана заява була доставлена.
71.	23.10.2023	345/5326/23	Калуський міськрайонний суд Івано-Франківської області	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у	Скаргу задовольнити	-

					передбачений законом строк		
72.	20.10.2023	524/7779/23	Автозаводський районний суд м. Кременчука	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
73.	19.10.2023	464/7008/23	Сихівський районний суд м. Львова	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу повернути	Слідчий суддя позбавлений можливості встановити, що скарга подана особою, яка має таке право (скарга, направлена на адресу електронної пошти суду, не містить електронно-цифрового підпису)
74.	18.10.2023	227/2890/23	Добропільський міськрайонний суд Донецької області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-

75.	16.10.2023	761/36696/23	Шевченківський районний суд м. Києва	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
76.	13.10.2023	489/5703/23	Ленінський районний суд м. Миколаєва	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
77.	12.10.2023	158/3189/23	Ківерцівський районний суд Волинської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
78.	11.10.2023	202/18497/23	Індустріальний районний суд м. Дніпропетровська	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у	Скаргу повернути	Скарга не підлягає розгляду в цьому суді.

					передбачений законом строк		
79.	09.10.2023	453/1666/23	Сколівський районний суд Львівської області	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
80.	06.10.2023	465/7446/23	Франківський районний суд м. Львова	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
81.	04.10.2023	727/10394/23	Шевченківський районний суд м. Чернівці	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити у задоволенні скарги	Заявником не доведено факту звернення до органу досудового розслідування, а відтак відсутня бездіяльність Територіального управління БЕБ у Чернівецькій області з приводу невнесення відомостей про кримінальне

							правопорушення до ЄРДР.
82.	02.10.2023	756/11715/23	Оболонський районний суд міста Києва	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
83.	29.09.2023	490/8784/23	Центральний районний суд м. Миколаєва	Потерпілий	Відмова у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення в ЄРДР	Відмовити у задоволенні скарги	Уповноважені особи ВП №1 Миколаївського РУП ГУНП в Миколаївській області, отримавши заяву ОСОБА_3 дотрималися вимог чинного законодавства України, перевірили її, надали обґрунтовану відповідь, тому в задоволенні скарги слід відмовити.
84.	28.09.2023	752/19285/23	Голосіївський районний суд міста Києва	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у	Скаргу задовольнити	-

					передбачений законом строк		
85.	27.09.2023	359/9204/23	Бориспільський міськрайонний суд Київської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
86.	25.09.2023	750/13891/23	Деснянський районний суд міста Чернігова	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
87.	22.09.2023	521/20852/23	Малиновський районний суд м. Одеси	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити в задоволенні скарги	Відсутні підстави для внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР
88.	21.09.2023	276/1862/23	Володарсько- Волинський районний суд	Заявник	Відмова у внесенні відомостей про кримінальне	Скаргу задовольнити	-

			Житомирської області		правопорушення в ЄРДР		
89.	20.09.2023	201/11130/23	Жовтневий районний суд м. Дніпропетровська	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
90.	19.09.2023	694/2144/23	Звенигородський районний суд Черкаської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити в задоволенні скарги	Відсутність в заяві достатніх об'єктивних даних, які б свідчили про наявність ознак кримінального правопорушення, які є необхідними і достатніми для внесення відомостей до ЄРДР
91.	15.09.2023	487/4355/23	Заводський районний суд м. Миколаєва	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-

92.	14.09.2023	686/22449/23	Хмельницький міськрайонний суд Хмельницької області	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити в задоволенні скарги	Слідчий суддя не вбачає підстав для внесення відомостей за повідомленням ОСОБА_3 до ЄРДР, у даному випадку, не була допущена бездіяльність.
93.	13.09.2023	295/12385/23	Богунський районний суд м. Житомира	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Повернути скаргу	Заявник пропустив строк звернення до слідчого судді для оскарження бездіяльності слідчого, у клопотанні про поновлення пропущеного процесуального строку підстави для поновлення такого строку не наведено
94.	11.09.2023	725/7352/23	Першотравневий районний суд м. Чернівців	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-

95.	08.09.2023	522/17239/23	Приморський районний суд м. Одеси	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
96.	07.09.2023	703/4154/23	Смілянський міськрайонний суд Черкаської області	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
97.	06.09.2023	751/7545/23	Новозаводський районний суд міста Чернігова	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити в задоволенні скарги	Відомості про короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, яких ОСОБА_3 наведено не було, а відтак не було і бездіяльності по невнесенню відомостей до ЄРДР.

98.	04.09.2023	159/5001/23	Ковельський міськрайонний суд Волинської області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Відмовити в задоволенні скарги	Заявник по суті зловживає процесуальними правами, коли, не дочекавшись завершення процедури розгляду однієї скарги, подає другу, таку саму. В результаті, зрозуміти, що і де розглядається, не може не лише суд, а вже і сам заявник.
99.	01.09.2023	676/6001/23	Кам'янець-Подільський міськрайонний суд Хмельницької області	Потерпілий	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-
100.	31.08.2023	295/11732/23	Богунський районний суд м. Житомира	Заявник	Невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР у передбачений законом строк	Скаргу задовольнити	-

Додаток Г.

Статистика результатів розгляду слідчим суддею скарги на бездіяльність уповноважених осіб, яка полягає в невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР)

Додаток Д.

Який суб'єкт звертався до слідчого, дізнавача, прокурора із заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення (на підставі аналізу 100 судових рішень)?

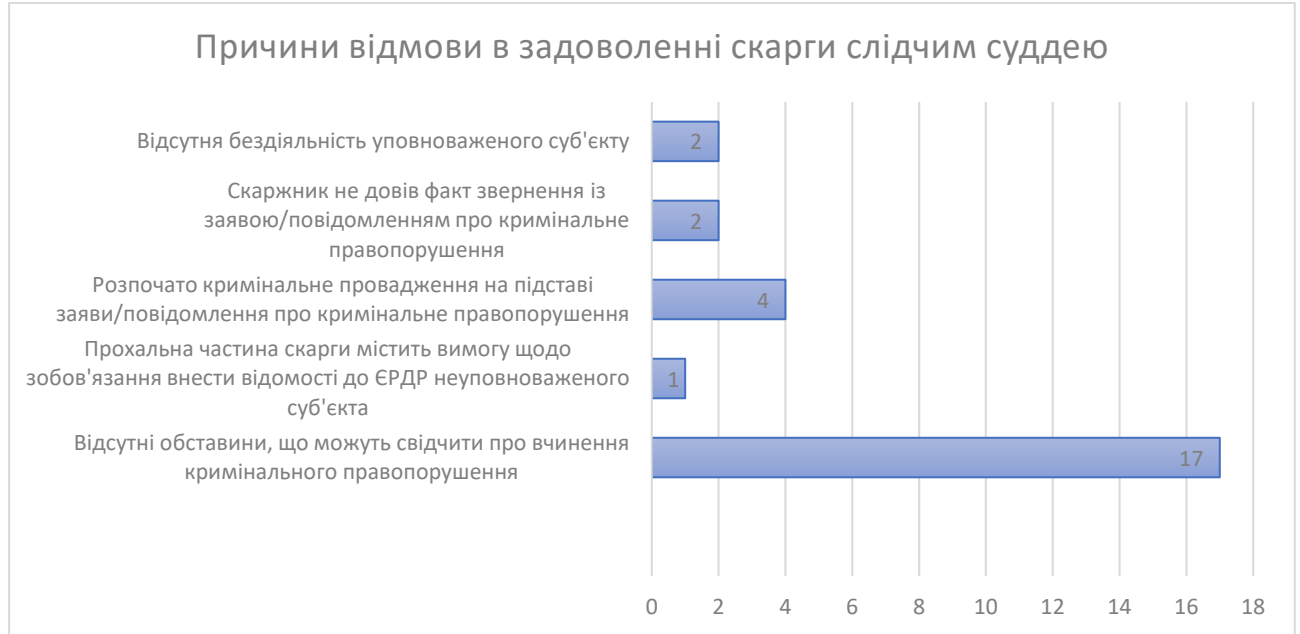
Додаток Е.

Яка форма бездіяльності уповноваженого суб'єкта мала місце (на підставі аналізу 100 судових рішень)?

Додаток Є.

Які причини вказував слідчий суддя для відмови в задоволенні скарги на бездіяльність уповноважених осіб, яка полягає в невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР (на підставі аналізу 100 судових рішень)?

Додаток Ж.

Які причини вказував слідчий суддя для повернення скарги на бездіяльність уповноважених осіб, яка полягає в невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР (на підставі аналізу 100 судових рішень)?

